

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
15018148	CPI de Atios	Valdoviño	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Educación secundaria obrigatoria	Lingua castelá e literatura	2º ESO	4	140

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	4
3.1. Relación de unidades didácticas	6
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	9
4.1. Concrecións metodolóxicas	22
4.2. Materiais e recursos didácticos	24
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	25
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	25
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	27
6. Medidas de atención á diversidade	27
7.1. Concreción dos elementos transversais	35
7.2. Actividades complementarias	36
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	37
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	39
9. Outros apartados	39

1. Introducción

O noso Proxecto propón un modelo de ensino-aprendizaxe comprensivo que se enmarca dentro do paradigma da educación universal (global ou integral) que debe preparar todos os cidadáns para ter éxito na vida, a través da adquisición e o desenvolvemento das Competencias Clave. Este modelo segue as directrices dos distintos estudos promovidos por instancias nacionais e internacionais, entre os cales destaca o proxecto DeSeCo da OCDE, o informe Eurydice e o programa PISA.

Entendemos que a función do ensino é facilitar a aprendizaxe dos alumnos e das alumnas, axudánoos a construír, adquirir e desenvolver as Competencias Clave que lles permitan integrarse na sociedade do coñecemento e afrontar os continuos cambios que impoñen en todas as ordes da nosa vida os rápidos avances científicos e a nova economía global.

Por competencias enténdese, nun sentido amplo, a concatenación de saberes que artellan unha concepción do ser, do saber, saber facer e saber convivir, tal e como se indica no informe da Unesco da Comisión Internacional sobre a educación para o século XXI (Delors, 1996).

A inclusión das competencias clave no currículo ten como finalidade que os alumnos e as alumnas:

- a) poidan facer posible o pleno exercicio da cidadanía no marco da sociedade de referencia;
- b) constrúan un proxecto de vida satisfactorio;
- c) acaden un desenvolvemento persoal emocional e afectivo equilibrado; e d) accedan a outros procesos educativos e formativos posteriores con garantías de éxito.

Nunha sociedade en constante cambio as demandas que ten un individuo varían dunha situación a outra e dun momento a outro. Por este motivo defendemos un modelo de competencia holístico, dinámico e funcional que xorde da combinación de habilidades prácticas, coñecementos (incluíndo o coñecemento tácito), motivación, valores éticos, actitudes, emocións e outras compoñentes sociais e de comportamento que se mobilizan conxuntamente para lograr unha acción eficaz.

Ser competente, desde este enfoque, significa ser capaz de activar e utilizar ante un problema o coñecemento que o alumno ou a alumna ten. Esta concepción está alineada cos principios da aprendizaxe significativa e funcional das teorías construtivistas (p.e. Ausubel et al., 1978).

Só a partir destas premisas pensamos que é posible a aplicación dun dos eixes fundamentais da Programación Didáctica: a funcionalidade das aprendizaxes. Por aprendizaxe funcional entendemos que as competencias poidan ser aplicadas e transferidas a situacións e contextos diferentes para lograr diversos obxectivos, resolver diferentes tipos de problemas e levar a cabo diferentes tipos de tarefas.

A esta funcionalidade cabe darlle outra dimensión: que os alumnos e alumnas aprendan a aprender. Un aprendiz competente é aquel que coñece e regula os seus procesos de construción do coñecemento, tanto desde o punto de vista cognitivo como emocional, e pode facer un uso estratéxico dos seus coñecementos, axustándoos ás circunstancias específicas do problema ao que se enfrenta (Bruer, 1993).

Tendo en conta que cada unha das áreas contribúe ao desenvolvemento de diferentes competencias e, ao mesmo tempo, cada unha das competencias se alcanzará como consecuencia do traballo en varias áreas ou materias, a Programación Didáctica adopta unha perspectiva globalizadora á vez que pon a atención naquelas aprendizaxes que se consideran imprescindibles desde unha formulación integradora e orientada á aplicación dos saberes adquiridos.

Na Educación Secundaria Obrigatoria, a materia de Lingua Castelá e Literatura ten como obxectivo o desenvolvemento da competencia comunicativa do alumnado nas súas vertentes pragmática, lingüística, sociolingüística e literaria. Debe achegar as ferramentas e os coñecementos que articulan os procesos de comprensión e expresión oral e escrita para desenvolverse con éxito en calquera situación comunicativa. O enfoque comunicativo centrado no uso funcional da linguaxe reside na aprendizaxe das destrezas discursivas en diversos ámbitos: o das relacións persoais, o académico, o social e o dos medios de comunicación, cuxo dominio require procedementos e coñecementos explícitos, tanto dos elementos formais, como das normas sociolingüísticas que presiden os intercambios.

Así, a aprendizaxe das competencias clave, aínda que vai ligada ás áreas de coñecemento e aos criterios de aprendizaxe fixados nelas, é global e adquirese a partir da súa contextualización en situacións reais e próximas ao alumno para que poida integrar diferentes aprendizaxes, tanto as formais, como as informais e non formais, e utilízasas de forma efectiva cando lle resulten necesarias en diferentes situacións e contextos.

Nesta liña quixemos incidir con especial énfase na relación dos contidos e materiais tratados ao longo da nosa Programación Didáctica coas novas realidades tecnolóxicas tan próximas e atractivas para o alumnado.

A aplicación ou desenvolvemento dos coñecementos tratados na materia dentro de ámbitos como a Internet, o uso de soportes informáticos ou a análise da información transmitida por medios audiovisuais... constitúense como un elemento gratificante e motivador á vez que nunha aprendizaxe imprescindible para a adaptación do alumnado a futuras incorporacións a distintos ámbitos académicos ou laborais.

Se ao que antecede lle engadimos a presenza duns contidos que por especial importancia na nosa sociedade deben impregnar moitas das actividades de aprendizaxe así como o interese por fomentar a capacidade do alumno para regular o seu propio proceso de aprendizaxe e seguir aprendendo ao longo da vida, teremos os piares sobre os cales elaboramos a presente Programación Didáctica.

Os criterios de avaliación e os contidos organízanse en cinco bloques. O primeiro, «As linguas e os seus falantes», correspóndese de maneira directa co obxectivo de apreciar a diversidade lingüística do mundo a partir do recoñecemento das linguas do alumnado e da realidade plurilingüe e pluricultural de España para favorecer a reflexión interlingüística e valorar a diversidade como fonte de riqueza cultural. O segundo e o terceiro, relativos á comunicación, integran os contidos implicados na comunicación oral e escrita e na alfabetización informacional, audiovisual e mediática, vertebrados arredor da realización de tarefas de produción, revisión e edición de textos propios, xunto coa recepción, interpretación e análise crítica de textos alleos. O cuarto bloque, «Educación literaria», recolle as experiencias e os contidos necesarios para consolidar o hábito lector, conformar unha identidade lectora progresivamente autónoma, desenvolver habilidades de interpretación de textos literarios impresos e dixitais e coñecer algunhas obras relevantes da literatura española e universal, estimulando á vez a escritura creativa con intención literaria e aproximándose a prácticas culturais emerxentes. O quinto bloque, «Reflexión sobre a lingua», propón a construción guiada de conclusións sobre o sistema lingüístico, usando para iso a metalinguaxe específica e integrando os niveis morfosintáctico, semántico e pragmático no estudo das formas lingüísticas.

En canto á contextualización, esta programación adáptase a un contexto moi concreto como é o do concello de Valdoviño, de carácter maioritariamente rural, pero moi próximo a núcleos urbanos importantes como son Ferrol ou Narón, cunha grande influencia en toda a comarca de Ferrolterra. O CPI Atios, concretamente, está situado na avenida San Sadurniño 19 de Valdoviño e acolle a uns 500 alumnos e alumnas tanto de Educación Infantil, como de Primaria e de Secundaria.

Para finalizar coa contextualización do centro, sinalaremos que, no caso da Educación Secundaria (ESO), á que nos referimos nesta programación, o centro conta cos seguintes grupos de segundo da eso ESO: 2º A de 20 alumnos, 2ºB de 21 alumnos.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Describir e apreciar a diversidade lingüística do mundo a partir do recoñecemento das linguas do alumnado e da realidade plurilingüe e pluricultural de España, analizando a orixe e o desenvolvemento sociohistórico das súas linguas e as características das principais variedades dialectais do español, para favorecer a reflexión interlingüística, combater os estereotipos e prexuízos lingüísticos e valorar esta diversidade como fonte de riqueza cultural.	1-5	2-3				1-2		1-3

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX2 - Comprender e interpretar textos orais e multimodais recollendo o sentido xeral e a información máis relevante, identificando o punto de vista e a intención do emisor e valorando a súa fiabilidade, a súa forma e o seu contido, para construír coñecemento, formarse unha opinión e ampliar as posibilidades de gozo e de lecer.	2	2	1	2-3	4	3		
OBX3 - Producir textos orais e multimodais con coherencia e fluidez e co rexistro adecuado atendendo ás convencións propias dos diferentes xéneros discursivos e participar en interaccións orais cunha actitude cooperativa e respectuosa, tanto para construír coñecemento e establecer vínculos persoais coma para intervir de maneira activa e informada en diferentes contextos sociais.	1-3-5	2	1	2-3		2	1	
OBX4 - Comprender, interpretar e valorar textos escritos, con sentido crítico e diferentes propósitos de lectura, recoñecendo o sentido global e as ideas principais e secundarias, identificando a intención do emisor, reflexionando sobre o contido e a forma e avaliando a súa calidade e fiabilidade para dar resposta a necesidades e intereses comunicativos diversos e para construír coñecemento.	2-3-5	2	4	1	4	3		
OBX5 - Producir textos escritos e multimodais coherentes, cohesionados, adecuados e correctos atendendo ás convencións propias do xénero discursivo elixido, para construír coñecemento e para dar resposta de maneira informada, eficaz e creativa a demandas comunicativas concretas.	1-3-5		1	2-3	5	2		
OBX6 - Seleccionar e contrastar información procedente de diferentes fontes de maneira progresivamente autónoma, avaliando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura e evitando os riscos de manipulación e desinformación e integrala e transformala en coñecemento para comunicala desde un punto de vista crítico e persoal e, ao mesmo tempo, respectuoso coa propiedade intelectual.	3			1-2-3-4	4	2	3	
OBX7 - Seleccionar e ler de maneira autónoma obras diversas como fonte de pracer e coñecemento, configurando un itinerario lector que evolucione en canto á diversidade, complexidade e calidade das obras e compartir experiencias de lectura para construír a propia identidade lectora e gozar da dimensión social da lectura.	1-4			3	1			1-2-3

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX8 - Ler, interpretar e valorar obras ou fragmentos literarios do patrimonio nacional e universal, utilizando unha metalinguaxe específica e mobilizando a experiencia biográfica e os coñecementos literarios e culturais que permiten establecer vínculos entre textos diversos e con outras manifestacións artísticas, para conformar un mapa cultural, ampliar as posibilidades de gozo da literatura e crear textos de intención literaria.	1-4					1		1-2-3-4
OBX9 - Mobilizar o coñecemento sobre a estrutura da lingua e os seus usos e reflexionar de maneira progresivamente autónoma sobre as eleccións lingüísticas e discursivas, coa terminoloxía adecuada, para desenvolver a conciencia lingüística, aumentar o repertorio comunicativo e mellorar as destrezas tanto de produción oral e escrita coma de recepción crítica.	1-2	2	1-2		5			
OBX10 - Pór as propias prácticas comunicativas ao servizo da convivencia democrática, da resolución dialogada dos conflitos e da igualdade de dereitos de todas as persoas, utilizando unha linguaxe non discriminatoria e desterrando os abusos de poder a través da palabra para favorecer un uso non só eficaz, senón tamén ético e democrático, da linguaxe.	1-5	3		3	3	1-2-3		

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	Empezamos un nuevo curso	A comparación dos trazos das principais variedades dialectais do castelán será o punto de partida para promover a concienciación sobre a riqueza que supón a diversidade no ámbito das linguas e sobre a necesidade de combater todo tipo de prexuízos neste eido. Co obxectivo de lograr unha sociedade máis inclusiva, tamén realizaremos unha aproximación ás linguas de signos.	11	10	X		
2	En la escuela	Esta unidade didáctica está centrada na palabra: os procedementos de adquisición e formación de novas palabras, a utilización de afixos para a mudanza de categoría, as	11	22	X		

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
2	En la escuela	<p>relacións semánticas entre palabras, os seus valores denotativos e connotativos segundo o contexto, e os cambios nos significados...</p> <p>Tamén traballaremos a distinción entre a forma (categoría gramatical) e a función das palabras (funcións sintácticas), e estudaremos a relación entre os esquemas semántico e sintáctico da oración simple.</p>	11	22	X		
3	Leer es vivir dos veces	<p>Esta unidade didáctica abordará o estudo das principais características formais e temáticas do xénero narrativo a partir da lectura e análise das semellanzas e diferenzas dunha escolma de contos procedentes da narrativa universal actual e extraídos da biblioteca escolar. Cada alumno/a escollerá un texto, que ha de examinar coa axuda dunha guía de lectura proporcionada polo profesor/a. A continuación, proxectaranse e comentaranse en clase os anuncios da lotaría de Nadal dos últimos anos, que posúen unha estrutura semellante á dun conto e revisarase o seu contido, establecendo as súas similitudes co texto literario.</p>	11	13	X		
4	La amistad es un tesoro	<p>O uso dos textos expositivos e argumentativos na actividade académica é constante: un libro de texto, os apuntamentos, os exames (expositivos), discurso político, columnas de opinión, anuncios publicitarios (argumentación) son claros exemplos.</p> <p>Malia iso, non lle dedicamos moito tempo ao estudo deste tipo de discurso mediante o cal un emisor pretende presentar un determinado tema a un receptor de forma clara e ordenada, para dalo a coñecer e facer que o comprenda. A súa elaboración require un coñecemento suficiente da cuestión tratada e esixe un desenvolvemento progresivo e articulado das ideas.</p> <p>Trátase dunha tipoloxía textual esencial na transmisión do saber humano e, de feito, é o vehículo principal da información científica, técnica, humanística etc. Por iso, imos dedicar esta unidade didáctica á expresión e á comprensión adecuada dos textos expositivos e argumetativos.</p> <p>Realizárese un proxecto común coa materia de Física e química que rematá coa exposición dun traballo</p>	12	17		X	

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
5	Vamos a vivir en paz	O ser humano é, por natureza, un ser social, que necesita constantemente relacionarse coa súa contorna. Para ese intercambio de información, os textos dialogados e o resto das formas do discurso son dos máis utilizados (conversas, debates, entrevistas, chats...) e imos practicar nesta unidade a súa adecuada produción e comprensión tanto oral como escrita.	11	17		X	
6	Somos de colores	Esta unidade didáctica dedicarase ao recoñecemento dos vínculos e retroalimentacións entre os diversos xéneros literarios e outras manifestacións artísticas afíns.	11	17		X	
7	Yo soy como tú	O propósito fundamental da materia é que o alumnado remate a educación secundaria cunha competencia comunicativa apropiada. Para iso, non basta con coñecer as regras sistemáticas da lingua, senón que teñen que afianzar os coñecementos que lles permitan emitir e comprender mensaxes de forma contextualmente adecuada. Desde este enfoque, respectuoso cos fenómenos na súa naturalidade, imos analizar a lingua nas situacións comunicativas reais máis habituais na actualidade, tendo en conta os factores contextuais que a condicionan.	11	16			X
8	La importancia del arte	Esta unidade didáctica orientarase cara o estudo das características do xénero lírico, afondando na importancia dos seus recursos expresivos e na construción da linguaxe poética como medio para crear beleza artística e como canle de comunicación de mensaxes e sentimentos. A través de exemplos seleccionados da lírica actual, onde figuren mostras significativas dos principais subxéneros e modalidades poéticas clásicas e emerxentes, revisaranse co alumnado os mecanismos máis significativos de construción da linguaxe literaria, así como a identificación e valoración crítica dos mesmos.	11	16			X
9	LECTURAS	Ao longo do curso faranse tres lecturas dirixidas	11	12	X	X	X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	Empezamos un nuevo curso	10

Cráterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Recoñecer as linguas oficiais de España e as variedades dialectais do español, con atención especial ao galego e ao castelán, identificando as nocións básicas das linguas, tanto de España coma das que forman os repertorios lingüísticos do alumnado, e contrastando algúns dos seus trazos en manifestacións orais, escritas e multimodais.	Proba práctica na que o alumnado deberá, como mínimo, diferenciar as variedades dialectais do castelán.	PE	60
CA1.2 - Identificar prexuízos e estereotipos lingüísticos adoptando unha actitude de respecto e valoración da riqueza cultural, lingüística e dialectal partindo da análise da diversidade lingüística da contorna.	O alumnado deberá valorar a riqueza cultural que supón a diversidade lingüística e ser respectuoso coas diferentes linguas e dialectos. Iniciará unha aproximación ás linguas de signos.	TI	40
CA1.3 - Identificar e evitar os usos discriminatorios da lingua, así como a manipulación a través da palabra, partindo da reflexión e da análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais que rexen a comunicación entre as persoas.	O alumnado evitará os prexuízos e estereotipos lingüísticos e terá que identificar os elementos verbais e non verbais que resulten discriminatorios.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Aproximación ás linguas de signos. - Comparación de trazos das principais variedades dialectais do castelán, con especial atención á do propio territorio. - Iniciación á reflexión interlingüística. - Estratexias de identificación de prexuízos e estereotipos lingüísticos e exploración de formas de evitalos.

UD	Título da UD	Duración
2	En la escuela	22

Cráterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
-------------------------	------------------------	----	---

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA5.1 - Incorporar procedementos básicos para enriquecer os textos atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical.	O alumnado deberá prestar especial atención ás relacións semánticas entre palabras e os seus valores denotativos e connotativos en función do contexto e do propósito comunicativo.	PE	95
CA5.3 - Revisar os textos propios de maneira guiada e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística e interlingüística e cunha metalinguaxe específica e identificar e solucionar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso.	Mediante a transformación de enunciados, o alumnado incluírá propostas de mellora atendendo á relación entre os esquemas semántico e sintáctico da oración simple.		
CA5.4 - Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e unha metalinguaxe específica.	O alumnado deberá ser capaz de identificar as categorías gramaticais predominantes nas diferentes tipoloxías textuais en función do propósito comunicativo.		
CA5.5 - Formular xeneralizacións sobre aspectos básicos do funcionamento da lingua a partir da observación, comparación e transformación de enunciados, así como da formulación de hipóteses e da procura de contraexemplos, utilizando unha metalinguaxe específica e consultando de maneira guiada dicionarios, manuais e gramáticas.	O alumnado identificará as clases de palabras e explicará, como mínimo, a mudanza de categoría gramatical mediante a utilización de afixos. Deberá recoñecer tamén as funcións sintácticas.	TI	5
CA5.2 - Localizar, seleccionar e contrastar información de maneira guiada procedente de diferentes fontes calibrando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura e adoptando un punto de vista crítico e de respecto aos principios de propiedade intelectual.	O alumnado deberá facer un uso progresivamente autónomo de dicionarios e manuais de gramática para obter información gramatical básica.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Elaboración de conclusións propias sobre o funcionamento do sistema lingüístico cunha linguaxe específica a partir da observación, comparación e clasificación de unidades comunicativas e do contraste entre linguas. - Distinción entre a forma (categoría gramatical) e a función das palabras (funcións sintácticas) e coñecemento dos procedementos léxicos (afixos) e sintácticos para a mudanza de categoría. Orde das palabras e concordancia. - Relación entre os esquemas semántico e sintáctico da oración simple. Observación e transformación de enunciados de acordo con estes esquemas e uso da terminoloxía sintáctica necesaria. - Procedementos de adquisición e formación de palabras. Reflexión sobre os cambios no seu significado, as relacións semánticas entre palabras e os seus valores denotativos e connotativos en función do contexto e do propósito comunicativo. - Estratexias de uso progresivamente autónomo de dicionarios e manuais de gramática para obter información gramatical básica.

UD	Título da UD	Duración
3	Leer es vivir dos veces	13

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.2 - Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos literarios escritos e multimodais sinxelos que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias necesarias.	O alumnado será capaz de comprender e analizar as ideas fundamentais dos textos literarios, interpretando correctamente a intencionalidade do emisor e a situación comunicativa descrita na obra.	PE	95
CA4.3 - Valorar a forma e o contido de textos literarios sinxelos avaliando a súa calidade e a eficacia dos procedementos comunicativos empregados.	En contos literarios sinxelos, o alumnado deberá localizar os principais recursos expresivos e características formais e temáticas presentes neles, valorando o seu efecto sobre o receptor.		
CA4.4 - Elixir e ler textos a partir de preseleccións guiándose polos propios gustos, intereses e necesidades, deixando constancia do propio itinerario lector e da experiencia da lectura.	O alumnado en clase e expresará de forma argumentada os seus gustos e a súa experiencia lectora.		
CA4.5 - Compartir a experiencia da lectura en soportes diversos relacionando o sentido da obra coa propia experiencia biográfica e lectora.	O alumnado será quen de realizar a análise dunha obra procedente da narrativa universal actual, empregando unha guía de lectura para expresar as súas conclusións interpretativas.		
CA4.6 - Explicar e argumentar, coa axuda de pautas e modelos, a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra, atendendo á configuración e á evolución dos xéneros e subxéneros literarios.	O alumnado será capaz de interpretar con pautas os textos lidos, vinculándoos ao contexto da obra, á corrente literaria á e ás características dos xéneros e subxéneros estudados.		
CA4.7 - Establecer de maneira guiada vínculos argumentados entre os textos lidos e outros textos escritos, orais ou multimodais, así como con outras manifestacións artísticas e culturais en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe e valores éticos e estéticos, mostrando a implicación e a resposta persoal do alumnado na lectura.	O alumnado será quen de establecer vínculos entre os contos lidos, agrupalos en parentescos literarios e relacionalos con outras expresións artísticas como os anuncios publicitarios revisados na aula.		
CA4.8 - Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e coa axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, partindo da lectura de obras ou fragmentos significativos en que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios.	O alumnado será quen de producir textos de intención literaria respectando as convencións dos xéneros e empregando con eficacia os principais recursos expresivos a través dun formato audiovisual.		
CA4.1 - Participar de maneira activa e adecuada en interaccións orais informais acerca de obras literarias, no traballo en equipo e en situacións orais formais de carácter dialogado (como actos culturais vinculados co circuíto literario e lector), mantendo actitudes de escoita activa e estratexias de cooperación conversacional e de cortesía lingüística.	O alumnado realizará unha escoita activa, respectará as opinións alleas e exporá con claridade expositiva e solidez argumentativa as súas achegas arredor dos relatos audiovisuais creados na aula.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Lectura autónoma. Implicación na lectura de obras de xeito progresivamente autónomo a partir dunha preselección de textos variados que inclúan obras de autoras e autores e reflexión sobre os textos lidos e sobre a propia práctica da lectura.

Contidos

- Criterios e estratexias para a selección de obras variadas de forma orientada, a partir da exploración guiada da biblioteca escolar e pública dispoñible.
- Toma de conciencia progresiva dos propios gustos e identidade lectora.
- Participación activa en actos culturais vinculados co circuío literario e lector.
- Estratexias de toma de conciencia dos propios gustos e identidade lectora.
- Expresión da experiencia lectora co apoio de exemplos e utilizando progresivamente unha metalinguaxe específica. Apropriación dos textos lidos a través de distintas formas de recreación.
- Mobilización da experiencia persoal e lectora como forma de establecer vínculos entre a obra lida e aspectos da actualidade, así como con outros textos e manifestacións artísticas e culturais.
- Estratexias para a recomendación das lecturas, en soportes variados, ou ben oralmente entre iguais.
- Lectura guiada. Lectura de obras e fragmentos relevantes da literatura xuvenil contemporánea e do patrimonio literario universal, inscritas en itinerarios temáticos ou de xénero que atravesan épocas, contextos culturais e movementos artísticos.
- Estratexias para a construción compartida da interpretación das obras a través das conversas literarias, coa incorporación progresiva da metalinguaxe específica.
- Relación entre os elementos constitutivos do xénero literario e a construción do sentido da obra. Análise básica do valor dos recursos expresivos e dos seus efectos na recepción.
- Relación e comparación dos textos lidos con outros textos e con outras manifestacións artísticas e culturais en función de temas, tópicos, estruturas e linguaxes.
- Expresión pautada, a través de procesos e soportes diversificados e da interpretación e valoración persoal de obras e fragmentos literarios.
- Creación de textos partindo da apropiación das convencións da linguaxe literaria e en referencia a modelos dados (imitación, transformación, continuación etc.).

UD	Título da UD	Duración
4	La amistad es un tesoro	17

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.3 - Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos escritos e multimodais sinxelos de diferentes ámbitos que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias necesarias.	O alumnado terá que responder a preguntas precisas sobre o sentido global, a intención do emisor, a estrutura do texto expositivo e argumentativo e a información máis importante.	PE	70
CA2.4 - Valorar a forma e o contido de textos sinxelos, avaliando a súa calidade, a súa fiabilidade, a súa eficacia e a idoneidade da canle utilizada.	O alumnado deberá recoñecer os procedementos expositivos e argumentativos máis habituai.		
CA2.5 - Localizar, seleccionar e contrastar información de maneira guiada procedente de diferentes fontes calibrando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura.	Os alumnos e as alumnas teñen que discriminar a información en función da súa fiabilidade e pertinencia á hora de documentarse para elaborar diferentes tipoloxías textuais		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.4 - Incorporar procedementos básicos para enriquecer os textos atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, mostrando precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical.	O alumnado deberá incorporar aos seus textos expositivos e argumentativos vocabulario rigorosamente denotativo, tecnicismos, conectores textuais para organizar a información e oracións de modalidade enunciativa.		
CA3.5 - Organizar a información e integrala en esquemas propios e reelaboraala e comunicala de maneira creativa, adoptando un punto de vista crítico que respecte os principios de propiedade intelectual.	Os textos expositivos e argumentativos que elabore o alumnado axustaranse ao esquema básico		
CA3.6 - Elaborar traballos de investigación de maneira guiada en diferentes soportes sobre diversos temas de interese académico, persoal ou social partindo da información seleccionada.	O alumnado prestará especial atención á adecuación (rexistro), o respecto polas convencións dos textos expositivos e argumentativos, a ortografía, a presentación e a elección correcta do léxico.		
CA2.7 - Identificar e solucionar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso.	Os alumnos e as alumnas terán que deducir o significado das palabras a partir de formantes coñecidos e utilizar adecuadamente o dicionario nos restantes casos.	TI	30
CA3.1 - Realizar exposicións orais sinxelas con diferente grao de planificación sobre temas de interese persoal, social e educativo axustándose ás convencións propias do xénero discursivo, con fluidez, coherencia, cohesión e co rexistro adecuado en diferentes soportes, utilizando de maneira eficaz recursos verbais e non verbais.	O alumnado será quen de producir textos expositivos e argumentativos orais adecuados, coherentes e ben cohesionados con fluidez, adaptándose ao tempo predeterminado.		
CA3.3 - Planificar a redacción de textos escritos e multimodais sinxelos, atendendo á situación comunicativa, ao destinatario, ao propósito e á canle; redactar borradores e revisalos coa axuda do diálogo entre iguais e dos instrumentos de consulta e presentar un texto final coherente, cohesionado e co rexistro adecuado.	As alumnas e os alumnos terán que elaborar borradores e presentar textos expositivos e argumentativos escritos ben estruturados nos que expliquen a cuestión tratada de forma clara e ordenada.		
CA3.7 - Revisar os textos propios de maneira guiada e facer propostas de mellora, argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística e interlingüística e cunha metalinguaxe específica, consultando de forma progresivamente autónoma dicionarios, manuais e gramáticas.	O alumnado deberá verificar o uso da terceira persoa, o predominio do presente de indicativo, o uso habitual das oracións impersonais e atributivas, así como o emprego recorrente da coordinación.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Xéneros discursivos desde o punto de vista da comprensión e da análise crítica de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos. - Comprensión e análise crítica de secuencias textuais básicas, con especial atención ás dialogadas e expositivas. - Análise das propiedades textuais en textos sinxelos: coherencia, cohesión e adecuación. - Xéneros discursivos propios do ámbito educativo: a exposición.

Contidos

- Procesos de comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais.
- Recoñecemento dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais.
 - Análise dos mecanismos de cohesión. Conectores textuais temporais, explicativos, de orde e de contraste. Mecanismos de referencia interna gramaticais (substitucións pronominais e adverbiais) e léxicos (repeticións, sinónimos, campos semánticos, hiperónimos e elipses).
 - Uso de dicionarios, de manuais de consulta e de correctores ortográficos en soporte analóxico ou dixital.
- Xéneros discursivos desde o punto de vista da produción de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos.
 - Respecto polas propiedades textuais nos escritos propios: coherencia, cohesión e adecuación.
 - Xéneros discursivos do ámbito educativo: elaboración de exposicións orais e escritas.
- Procesos de produción de textos orais, escritos e multimodais.
 - Produción oral formal: planificación e procura de información, creación e revisión. Adecuación á audiencia e ao tempo de exposición. Elementos non verbais. Trazos discursivos e lingüísticos da oralidade formal.
 - Produción escrita: planificación, redacción, revisión e edición en diferentes soportes. Corrección gramatical e ortográfica. Propiedade léxica. Usos da escritura para a organización do pensamento: toma de notas, esquemas, mapas conceptuais, definicións, resumos etc.
 - Alfabetización mediática e informacional: reorganización e síntese da información en esquemas propios e transformación en coñecemento, comunicación e difusión creativa e respectuosa coa propiedade intelectual. Utilización de plataformas virtuais e de recursos na Rede para a realización de proxectos escolares.

UD	Título da UD	Duración
5	Vamos a vivir en paz	17

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Comprender o sentido global, a estrutura, a información máis relevante en función das necesidades comunicativas e a intención do emisor en textos orais e multimodais sinxelos de diferentes ámbitos, analizando a interacción entre os diferentes códigos.	Os alumnos e as alumnas terán que identificar as características propias dos diferentes tipos de textos e os seus rasgos lingüísticos básicos	PE	80
CA2.2 - Valorar a forma e o contido de textos orais e multimodais sinxelos, avaliando a súa calidade, a súa fiabilidade e a idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos empregados.	Os alumnos e as alumnas terán que valorar a axilidade e a naturalidade propias dos textos orais e identificar o uso de vocativos, retrousos, interxeccións e exclamacións.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.8 - Identificar os usos discriminatorios da lingua, os abusos de poder a través da palabra e os usos manipuladores da linguaxe a partir da reflexión e da análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais que rexen a comunicación entre as persoas.	O alumnado será quen de identificar e evitar a expresións sexistas ou discriminatorias.	TI	20
CA3.2 - Participar de maneira activa e adecuada en interaccións orais informais, no traballo en equipo e en situacións orais formais de carácter dialogado, adoptando actitudes de escoita activa e estratexias de cooperación conversacional e de cortesía lingüística.	Ademais de participar activamente e respectar a quenda de palabra, o alumnado deberá ser claro e cortés: ofrecerá opcións sen impoñer o seu criterio, cooperará e recorrerá a usos verbais mitigadores.		
CA3.5 - Organizar a información e integrala en esquemas propios e reelabora e comunica de maneira creativa, adoptando un punto de vista crítico que respecte os principios de propiedade intelectual.	Na confrontación de opinións propia dos debates, o alumnado deberá participar con intervencións curtas e dinámicas nas que, tras unha escoita activa, persuada expoñendo as ideas de forma creativa.		
CA3.8 - Utilizar estratexias para a resolución dialogada dos conflitos e a procura de consensos, abarcando o ámbito persoal, educativo e social.	O alumnado deberá coñecer e respectar as normas de interacción e de cortesía lingüística.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Xéneros discursivos desde o punto de vista da comprensión e da análise crítica de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos. - Comprensión e análise crítica de secuencias textuais básicas, con especial atención ás dialogadas e expositivas. - Procesos de comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais. - Comprensión oral: sentido global do texto e relación entre as súas partes, selección e retención da información relevante. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal. - Recoñecemento dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais. - Detección dos recursos lingüísticos para mostrar a implicación do emisor nos textos: formas de deixé (persoal, temporal e espacial) e procedementos de modalización. - Identificación dos recursos lingüísticos para adecuar o rexistro á situación de comunicación. - Xéneros discursivos desde o punto de vista da produción de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos. - Creación de secuencias textuais, con especial atención ás dialogadas e expositivas. - Procesos de produción de textos orais, escritos e multimodais. - Interacción oral e escrita de carácter informal e formal: tomar e deixar a palabra. Cooperación conversacional e cortesía lingüística. Escoita activa, asertividade e resolución dialogada dos conflitos. - Uso discursivo dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais. - Utilización de recursos lingüísticos para amosar a implicación do emisor nos textos: formas de deixé (persoal, temporal e espacial) e procedementos de modalización. - Emprego de recursos lingüísticos para adecuar o rexistro á situación de comunicación. - Mecanismos de cohesión. Emprego de conectores textuais temporais, explicativos, de orde e de contraste.

Contidos
- Mecanismos de referencia interna gramaticais (substitucións pronominais e adverbiais) e léxicos (repeticións, sinónimos, campos semánticos, hiperónimos e elipses).

UD	Título da UD	Duración
6	Somos de cores	17

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.2 - Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos literarios escritos e multimodais sinxelos que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias necesarias.	O alumnado será quen de comprender e analizar as ideas fundamentais das obras ou textos literarios propostos	PE	85
CA4.3 - Valorar a forma e o contido de textos literarios sinxelos avaliando a súa calidade e a eficacia dos procedementos comunicativos empregados.	O alumnado será quen de comprender e analizar as ideas fundamentais das obras ou os textos propostos coma lectura		
CA4.5 - Compartir a experiencia da lectura en soportes diversos relacionando o sentido da obra coa propia experiencia biográfica e lectora.	O alumnado será quen de compartir a súa análise comparativa de varias obras		
CA4.6 - Explicar e argumentar, coa axuda de pautas e modelos, a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra, atendendo á configuración e á evolución dos xéneros e subxéneros literarios.	O alumnado será capaz de interpretar os textos traballados e vincularlos ao contexto da obra, á corrente literaria á e ás características dos xéneros e subxéneros estudados.		
CA4.8 - Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e coa axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, partindo da lectura de obras ou fragmentos significativos en que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios.	O alumnado será quen de producir textos de intención literaria respectando as convencións xenéricas en diversos formatos		
CA4.1 - Participar de maneira activa e adecuada en interaccións orais informais acerca de obras literarias, no traballo en equipo e en situacións orais formais de carácter dialogado (como actos culturais vinculados co circuíto literario e lector), mantendo actitudes de escoita activa e estratexias de cooperación conversacional e de cortesía lingüística.	O alumnado realizará unha escoita activa, respectará as opinións alleas e exporá con claridade expositiva e solidez argumentativa as súas achegas arredor dos temas tratados	TI	15
CA4.7 - Establecer de maneira guiada vínculos argumentados entre os textos lidos e outros textos escritos, orais ou multimodais, así como con outras manifestacións artísticas e culturais en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe e valores éticos e estéticos, mostrando a implicación e a resposta persoal do alumnado na lectura.	O alumnado establecerá vínculos entre diferentes obras		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos

- Lectura autónoma. Implicación na lectura de obras de xeito progresivamente autónomo a partir dunha preselección de textos variados que inclúan obras de autoras e autores e reflexión sobre os textos lidos e sobre a propia práctica da lectura.
- Criterios e estratexias para a selección de obras variadas de forma orientada, a partir da exploración guiada da biblioteca escolar e pública dispoñible.
- Toma de conciencia progresiva dos propios gustos e identidade lectora.
- Participación activa en actos culturais vinculados co circuío literario e lector.
- Estratexias de toma de conciencia dos propios gustos e identidade lectora.
- Expresión da experiencia lectora co apoio de exemplos e utilizando progresivamente unha metalinguaxe específica. Apropriación dos textos lidos a través de distintas formas de recreación.
- Mobilización da experiencia persoal e lectora como forma de establecer vínculos entre a obra lida e aspectos da actualidade, así como con outros textos e manifestacións artísticas e culturais.
- Estratexias para a recomendación das lecturas, en soportes variados, ou ben oralmente entre iguais.
- Lectura guiada. Lectura de obras e fragmentos relevantes da literatura xuvenil contemporánea e do patrimonio literario universal, inscritas en itinerarios temáticos ou de xénero que atravesan épocas, contextos culturais e movementos artísticos.
- Estratexias para a construción compartida da interpretación das obras a través das conversas literarias, coa incorporación progresiva da metalinguaxe específica.
- Relación e comparación dos textos lidos con outros textos e con outras manifestacións artísticas e culturais en función de temas, tópicos, estruturas e linguaxes.
- Expresión pautada, a través de procesos e soportes diversificados e da interpretación e valoración persoal de obras e fragmentos literarios.
- Lectura con perspectiva de xénero. Visibilización do universo literario feminino.
- Lectura expresiva, dramatización e recitación dos textos conforme aos procesos de comprensión, apropiación e oralidade implicados.
- Creación de textos partindo da apropiación das convencións da linguaxe literaria e en referencia a modelos dados (imitación, transformación, continuación etc.).

UD	Título da UD	Duración
7	Yo soy como tú	16

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.3 - Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos escritos e multimodais sinxelos de diferentes ámbitos que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias necesarias.	O alumnado terá que responder adecuadamente a preguntas precisas sobre o sentido global, a intención do emisor, a estrutura de textos multimodais e a súa información máis importante.	PE	80
CA2.5 - Localizar, seleccionar e contrastar información de maneira guiada procedente de diferentes fontes calibrando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura.	Os alumnos e as alumnas teñen que discriminar a información útil e percibir as diferenzas entre a información e as opinións.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.3 - Planificar a redacción de textos escritos e multimodais sinxelos, atendendo á situación comunicativa, ao destinatario, ao propósito e á canle; redactar borradores e revisalos coa axuda do diálogo entre iguais e dos instrumentos de consulta e presentar un texto final coherente, cohesionado e co rexistro adecuado.	O alumnado será quen de producir textos propios de diferentes tipoloxías utilizando o rexistro adecuado e presentando as ideas de maneira coherente e cohesionada.		
CA2.4 - Valorar a forma e o contido de textos sinxelos, avaliando a súa calidade, a súa fiabilidade, a súa eficacia e a idoneidade da canle utilizada.	En textos escritos sinxelos, o alumnado será quen de valorar a calidade, a fiabilidade e os principais procedementos comunicativos empregados para enriquecelos.		
CA2.6 - Adoptar hábitos de uso crítico, seguro, sostible e saudable das tecnoloxías dixitais en relación coa busca e coa comunicación da información.	O alumnado deberá ser capaz de valorar a fiabilidade das fontes nas que se informa e ser consciente dos perigos que supón para a privacidade facilitar información persoal na Rede.		
CA2.8 - Identificar os usos discriminatorios da lingua, os abusos de poder a través da palabra e os usos manipuladores da linguaxe a partir da reflexión e da análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais que rexen a comunicación entre as persoas.	O alumnado terá que detectar, como mínimo, os usos sexistas e discriminatorios na linguaxe verbal e icónica.	TI	20
CA3.7 - Revisar os textos propios de maneira guiada e facer propostas de mellora, argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística e interlingüística e cunha metalinguaxe específica, consultando de forma progresivamente autónoma dicionarios, manuais e gramáticas.	O alumnado utilizará correctamente o dicionario, os manuais de consulta e os correctores ortográficos para a revisión lingüística, ortográfica e gramatical dos textos (signos de puntuación incluídos).		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Xéneros discursivos desde o punto de vista da comprensión e da análise crítica de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos. - Interpretación de xéneros discursivos propios do ámbito social. Riscos de desinformación, manipulación e vulneración da privacidade na Rede. Análise da imaxe e dos elementos paratextuais dos textos icónico-verbais e multimodais. - Procesos de comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais. - Comprensión lectora: sentido global do texto e relación entre as súas partes. A intención do emisor. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e icónica. - Alfabetización informacional: procura e selección da información con criterios de fiabilidade, calidade e pertinencia; análise, valoración, reorganización e síntese da información en esquemas propios e transformación en coñecemento. - Xéneros discursivos desde o punto de vista da produción de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos. - Xéneros discursivos propios do ámbito social. Produción de textos propios das redes sociais e medios de comunicación. Etiqueta dixital. - Procesos de produción de textos orais, escritos e multimodais. - Alfabetización mediática e informacional: reorganización e síntese da información en esquemas propios e

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - transformación en coñecemento, comunicación e difusión creativa e respectuosa coa propiedade intelectual. Utilización de plataformas virtuais e de recursos na Rede para a realización de proxectos escolares. - Uso discursivo dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais. <ul style="list-style-type: none"> - Utilización de recursos lingüísticos para amosar a implicación do emisor nos textos: formas de déixe (persoal, temporal e espacial) e procedementos de modalización. - Corrección lingüística e revisión ortográfica e gramatical dos textos. Uso de dicionarios, de manuais de consulta e de correctores ortográficos en soporte analóxico ou dixital. - Utilización dos signos de puntuación como mecanismo organizador do texto escrito. A súa relación co significado.

UD	Título da UD	Duración
8	La importancia del arte	16

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.2 - Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos literarios escritos e multimodais sinxelos que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias necesarias.	O alumnado será quen de comprender e analizar composicións seleccionadas da lírica actual, interpretando axeitadamente a intención do emisor e a situación comunicativa descrita.	PE	90
CA4.3 - Valorar a forma e o contido de textos literarios sinxelos avaliando a súa calidade e a eficacia dos procedementos comunicativos empregados.	En textos procedentes da lírica actual, o alumnado deberá localizar os principais recursos expresivos e características formais e temáticas presentes neles, valorando o seu efecto sobre o receptor.		
CA4.4 - Elixir e ler textos a partir de preseleccións guiándose polos propios gustos, intereses e necesidades, deixando constancia do propio itinerario lector e da experiencia da lectura.	Cada alumno/a expresará de forma argumentada os seu gusto literario en relación ás obras ou textos elixidos e vinculándoos con outras mostras poéticas coñecidas por el/ela.		
CA4.6 - Explicar e argumentar, coa axuda de pautas e modelos, a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra, atendendo á configuración e á evolución dos xéneros e subxéneros literarios.	O alumnado será capaz de interpretar coa axuda os textos lidos, vinculándoos ao contexto da obra, á corrente literaria á e ás características dos xéneros e subxéneros estudados.		
CA4.8 - Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e coa axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, partindo da lectura de obras ou fragmentos significativos en que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios.	o alumnado será quen de producir mostras de poesía en diversos formatos, respectando as convencións xenéricas e artísticas.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.5 - Compartir a experiencia da lectura en soportes diversos relacionando o sentido da obra coa propia experiencia biográfica e lectora.	O alumnado será quen de compartir coa clase a análise das dúas composicións líricas escollidas, empregando unha guía de lectura para expresar as súas conclusións interpretativas.	TI	10
CA4.7 - Establecer de maneira guiada vínculos argumentados entre os textos lidos e outros textos escritos, orais ou multimodais, así como con outras manifestacións artísticas e culturais en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe e valores éticos e estéticos, mostrando a implicación e a resposta persoal do alumnado na lectura.	O alumnado será quen de establecer vínculos entre os textos lidos, agrupalos en parentescos literarios e relacionalos con outras expresións artísticas		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Lectura autónoma. Implicación na lectura de obras de xeito progresivamente autónomo a partir dunha preselección de textos variados que inclúan obras de autoras e autores e reflexión sobre os textos lidos e sobre a propia práctica da lectura. <ul style="list-style-type: none"> - Toma de conciencia progresiva dos propios gustos e identidade lectora. - Estratexias de toma de conciencia dos propios gustos e identidade lectora. - Expresión da experiencia lectora co apoio de exemplos e utilizando progresivamente unha metalinguaxe específica. Apropriación dos textos lidos a través de distintas formas de recreación. - Mobilización da experiencia persoal e lectora como forma de establecer vínculos entre a obra lida e aspectos da actualidade, así como con outros textos e manifestacións artísticas e culturais. - Lectura guiada. Lectura de obras e fragmentos relevantes da literatura xuvenil contemporánea e do patrimonio literario universal, inscritas en itinerarios temáticos ou de xénero que atravesan épocas, contextos culturais e movementos artísticos. <ul style="list-style-type: none"> - Estratexias para a construción compartida da interpretación das obras a través das conversas literarias, coa incorporación progresiva da metalinguaxe específica. - Relación entre os elementos constitutivos do xénero literario e a construción do sentido da obra. Análise básica do valor dos recursos expresivos e dos seus efectos na recepción. - Expresión pautada, a través de procesos e soportes diversificados e da interpretación e valoración persoal de obras e fragmentos literarios. - Lectura expresiva, dramatización e recitación dos textos conforme aos procesos de comprensión, apropiación e oralidade implicados. - Creación de textos partindo da apropiación das convencións da linguaxe literaria e en referencia a modelos dados (imitación, transformación, continuación etc.).

UD	Título da UD	Duración
9	LECTURAS	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
--------------------------------	-------------------------------	-----------	----------

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.2 - Valorar a forma e o contido de textos orais e multimodais sinxelos, avaliando a súa calidade, a súa fiabilidade e a idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos empregados.	Os alumnos e as alumnas terán que identificar as características propias dos diferentes tipos de textos e os seus rasgos lingüísticos básicos		
CA2.3 - Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos escritos e multimodais sinxelos de diferentes ámbitos que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias necesarias.	O alumnado terá que responder a preguntas precisas sobre o sentido global, a intención do emisor, a estrutura dos diferentes tipos de textos		
CA2.4 - Valorar a forma e o contido de textos sinxelos, avaliando a súa calidade, a súa fiabilidade, a súa eficacia e a idoneidade da canle utilizada.	O alumnado deberá recoñecer os procedementos máis habituais utilizados nas diferentes tipoloxías textuais: definicións, enumeración de propiedades, exemplificacións e analoxías.		
CA2.5 - Localizar, seleccionar e contrastar información de maneira guiada procedente de diferentes fontes calibrando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura.	Os alumnos e as alumnas teñen que discriminar a información en función da súa fiabilidade e pertinencia á hora de documentarse para elaborar diferentes tipoloxías textuais		
CA3.3 - Planificar a redacción de textos escritos e multimodais sinxelos, atendendo á situación comunicativa, ao destinatario, ao propósito e á canle; redactar borradores e revisalos coa axuda do diálogo entre iguais e dos instrumentos de consulta e presentar un texto final coherente, cohesionado e co rexistro adecuado.	As alumnas e os alumnos terán que elaborar textos de diferentes tipoloxías escritos atendendo aos principios de adecuación, coherencia e cohesión	PE	85
CA4.2 - Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos literarios escritos e multimodais sinxelos que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias necesarias.	O alumnado será quen de comprender e analizar as ideas fundamentais das obras ou os textos propostos coma lectura		
CA4.4 - Elixir e ler textos a partir de preseleccións guiándose polos propios gustos, intereses e necesidades, deixando constancia do propio itinerario lector e da experiencia da lectura.	Cada alumno/a expresará de forma argumentada os seu gusto literario en relación ás obras ou textos elixidos e vinculándoos con outras mostras poéticas coñecidas por el/ela.		
CA4.6 - Explicar e argumentar, coa axuda de pautas e modelos, a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra, atendendo á configuración e á evolución dos xéneros e subxéneros literarios.	O alumnado será capaz de interpretar os textos traballados e vincularlos ao contexto da obra, á corrente literaria á e ás características dos xéneros e subxéneros estudados.		
CA2.6 - Adoptar hábitos de uso crítico, seguro, sostible e saudable das tecnoloxías dixitais en relación coa busca e coa comunicación da información.	O alumnado deberá ser capaz de valorar a fiabilidade das fontes nas que se informa e ser consciente dos perigos que supón para a privacidade facilitar información persoal na Rede.	TI	15

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.7 - Identificar e solucionar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso.	Os alumnos e as alumnas terán que deducir o significado das palabras a partir de formantes coñecidos e utilizar adecuadamente o dicionario nos restantes casos.		
CA3.7 - Revisar os textos propios de maneira guiada e facer propostas de mellora, argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística e interlingüística e cunha metalinguaxe específica, consultando de forma progresivamente autónoma dicionarios, manuais e gramáticas.	O alumnado utilizará correctamente o dicionario, os manuais de consulta e os correctores ortográficos para a revisión lingüística, ortográfica e gramatical dos textos (signos de puntuación incluídos).		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Xéneros discursivos desde o punto de vista da comprensión e da análise crítica de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos. <ul style="list-style-type: none"> - Comprensión e análise crítica de secuencias textuais básicas, con especial atención ás dialogadas e expositivas. - Análise das propiedades textuais en textos sinxelos: coherencia, cohesión e adecuación. - Procesos de comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais. <ul style="list-style-type: none"> - Comprensión lectora: sentido global do texto e relación entre as súas partes. A intención do emisor. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e icónica. - Recoñecemento dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais. - Xéneros discursivos desde o punto de vista da produción de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos. - Lectura autónoma. Implicación na lectura de obras de xeito progresivamente autónomo a partir dunha preselección de textos variados que inclúan obras de autoras e autores e reflexión sobre os textos lidos e sobre a propia práctica da lectura. <ul style="list-style-type: none"> - Toma de conciencia progresiva dos propios gustos e identidade lectora. - Expresión da experiencia lectora co apoio de exemplos e utilizando progresivamente unha metalinguaxe específica. Apropiación dos textos lidos a través de distintas formas de recreación. - Estratexias para a recomendación das lecturas, en soportes variados, ou ben oralmente entre iguais. - Lectura guiada. Lectura de obras e fragmentos relevantes da literatura xuvenil contemporánea e do patrimonio literario universal, inscritas en itinerarios temáticos ou de xénero que atravesan épocas, contextos culturais e movementos artísticos. <ul style="list-style-type: none"> - Expresión pautada, a través de procesos e soportes diversificados e da interpretación e valoración persoal de obras e fragmentos literarios.

4.1. Concrecións metodolóxicas

Debe concebirse a educación como un proceso constructivo no que a actitude que manteñen profesor e alumno permite a aprendizaxe significativa.

Como consecuencia desa concepción constructivista o alumno convértese en motor do seu propio proceso de aprendizaxe ó modificar el mesmo os seus esquemas de coñecemento. Xunto a el, o profesor exerce o papel de guía ó poñer en contacto os coñecementos e as experiencias previas do alumno cos novos contidos. Esta concepción do ensino permite ó alumno empregar-lo aprendido en circunstancias reais, ben levándoo á práctica, ben utilizándoo

como instrumento para lograr novas aprendizaxes.

O currículo da área de Lingua Castelá e Literatura para a etapa de Educación Secundaria pretende potenciar a capacidade de comunicación lingüística dos alumnos e propicia-la reflexión permanente sobre a linguaxe como medio de comunicación, de representación, de regulación da propia actividade e de goce estético.

Por eso imos articular os contidos de toda a E.S.O. en torno a tres grandes bloques: estudio do texto, estudio da lingua e da literatura.

- Estudio do texto:

Dota ós alumnos dun sistema que lles permite traballar distintos tipos de textos, para iso seguimos tres pasos:

- 1.- Coñecer a teoría dos diversos tipos de textos: narrativos, descritivos, expositivos, argumentativos...Este primeiro paso concrétese no coñecemento das estruturas que permiten as diferentes organizacións textuais, así como as marcas e outras características que definen a cada unha delas.
- 2.- Formalizar a teoría en conceptos e observala directamente a través da lectura de textos e da análise dos mesmos.
- 3.- Aplicar os coñecementos adquiridos á produción oral e escrita de textos do mesmo tipo.

- Estudio da lingua:

Fomenta nos alumnos unha actitude permanente de análise e reflexión sobre a mesma. Para que esta actitude sexa fructífera:

- 1.- Adquirir os coñecementos relativos ós mecanismos fonéticos, morfolóxicos, sintácticos, semánticos e textuais que regulan o funcionamento do sistema lingüístico.
- 2.- Observar e comprobar o funcionamento do sistema a través do traballo coas diferentes unidades lingüísticas (textos, enunciados, palabras...).
- 3.- Adquirir aqueles coñecementos que permiten un uso preciso e correcto da linguaxe e que fan posible evitar as incorreccións e resolver as principais dúbidas que se plantexan no uso diario da linguaxe.

- Literatura:

Este terceiro bloque fomenta unha iniciación ó texto literario. O seu estudio e análise realízase considerando a literatura nunha dobre vertente:

- 1.- Como produto que nace nun determinado contexto, social e cultural. Este enfoque fainos plantexar a necesidade de traballar na aula a historia da literatura. Para poder reconstruír a historia da literatura é necesario fixar os rasgos pertinentes ou característicos que nos permiten atribuír ese texto a un autor, movemento literario, época...
- 2.- Como medio de comunicación que provoca determinadas impresións. O carácter comunicativo das producións literarias permítenos establecer unha dobre vía de traballo: por un lado faise necesario coñecer os autores máis significativos e ler as súas principais obras; por outro ofrécese a posibilidade de crear textos de intención literaria seguindo os modelos propostos e aportando un estilo propio e persoal. Ademais o alumno traballará sobre o texto como signo lingüístico: buscará o significado, a comunicación do texto (argumento, tema, sensacións...) e a significación dos recursos, técnicas, figuras... que ás veces non só realzan o significado senón que o configuran. Por tanto o alumno debe encontrar a adecuación do significante ó significado para acadar unha comprensión global da mensaxe do texto.

Ambas direccións requiren o coñecemento dun repertorio técnico á medida das necesidades, por tanto, progresivo, e o coñecemento dos rasgos ou características de cada movemento literario.

A causa da extensión dos programas destes cursos, resulta difícil para o profesor explicar tantos aspectos teóricos cunha certa profundidade e realizar á vez actividades prácticas. Por isto, parece convinte reducir ó fundamental os contidos teóricos e facer especial fincapé en aspectos prácticos: comentarios, exercicios, lecturas...

O proceso de ensino-aprendizaxe, nos bloques de contido, segue o procedemento da aprendizaxe natural, a partir do que saben e usan os e as estudantes ata o que aprenden, reflexionando sobre iso e asumíndoo como propio, para poder usalo. A clase convértese no medio idóneo para levar a cabo unha metodoloxía activa coa que o alumnado resolva

problemas, utilizando e compartindo información, aprendendo a autoavaliar o proceso que seguiu co fin de chegar a ser máis capaz de conducirse autonomamente.

Os procedementos convértense no elemento vertebrador da área de lingua castelá e literatura, pois deben levar ao alumnado ao desenvolvemento de habilidades na expresión e comprensión oral e escrita en contextos significativos, ademais de coñecer, valorar e gozar do feito literario, tendo sempre presente que os resultados, en educación, son a longo prazo, e que se concretan nunha competencia individual para a aprendizaxe posterior, dentro ou fóra das aulas.

O currículo da área de Lingua castelá e Literatura pretende potenciar a capacidade de comunicación lingüística dos/as alumnos/-as e propiciar a reflexión permanente sobre a linguaxe como medio de comunicación, de representación, de regulación da propia actividade e de goce estético.

En caso de ensinanza semipresencial ou non presencial o seguinte pasará a ser primordial:

Empregarase a plataforma de E-Dixgal para poñer as tarefas. Os alumnos farán na plataforma as actividades e as profesoras corrixiranas alí e as devolverán corrixidas individualmente a a cada alumno.

Os alumnos poderán enviar tamén as tarefas ao correo electrónico das profesoras, que tamén as corrixirán individualmente e as devolverán corrixidas.

Periodicamente mandaranse unhas tarefas que comprenderán varios exercicios, e que se deberán entregar ao finalizar o periodo que se marque.

Os exercicios das tarefas serán de diferente tipo: de completar, de elixir a grafía axeitada, de análise de sintagmas, de localización de certos elementos, de diferenciación, de redacción, de creación (microrrelatos, cómics, poesías..)...

Para as actividades de ampliación enviaráselles a explicación dos novos contidos con exemplos feitos polas profesoras. Logo os alumnos deberán facer actividades similares ás que fixo a profesora e entregalas.

Todos os alumnos teñen a plataforma Edixgal instalada nun ordenador que o centro entrega aos alumnos a comezo de curso e que poden levar para a casa. No caso de que non os leven, poden acceder a esta plataforma desde o ordenador das súas casas empregando unha contrasinal que se lle asigna a comezo de curso.

A través de E-Dixgal as profesoras teñen acceso a un servizo de mensaxería co alumno e viceversa.

Se se declarase o estado de alarma de novo, houbera un confinamento ou unha corentena, as profesoras poranse en contacto coas familias dos rapaces que non entregasen nada para asegurarse de que todos os alumnos teñen ordenador para poder realizar as tarefas, e tamén de que teñen acceso a internet.

Algunhas familias que viven no medio rural teñen dificultades. A estas familias facilitaráselles ordenadores e acceso a internet por parte do centro educativo e do concello.

Tamén se farían probas a través de E-Dixgal, da Aula Virtual ou da aplicación Cisco Webex.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
Libros dixitais de proxecto EDIXGAL
Documentos e recursos elaborados ou facilitados polo docente.
Escolma de textos variados orais, escritos e multimodais en diversos formatos e soportes.
Selección de fragmentos e/ou obras de lectura obrigatorias e voluntarias coas súas correspondentes guías de lectura.
Boletíns con actividades de reforzo, ampliación e recuperación.
Actividades interactivas, animacións, vídeos e espazos dixitais para a construción de novas aprendizaxes.
Recursos e aplicacións informáticas e multimedia.
Materiais de investigación e consulta.
Emprego do debate como ferramenta que estimula o seu interese e a súa capacidade para reflexionar, relacionar, consolidar coñecementos, respectar opinións e extraer conclusións.

Para as lecturas obrigatorias de 2º da ESO seleccionamos tres títulos: Nunca será tu héroe, Las lágrimas de Shiva y Verdad

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

Unha avaliación inicial ou de diagnóstico para coñecer aos distintos alumnos e alumnas, e determinar o punto de partida.

Nos primeiros días de clase realizarase unha avaliación inicial destinada a comprobar a competencia lingüística do alumnado que consta dos seguintes apartados:

- Comunicación oral: con actividades de comprensión e expresión oral.
- Competencia lectora: actividades destinadas a comprobar a exactitude e a velocidade lectora de alumnas e alumnos e relacionadas coa comprensión de textos escritos.
- Expresión escrita: actividades para avaliar a coherencia e a corrección gramatical e ortográfica.
- Conceptos: cuestións sobre aspectos básicos de gramática, léxico e literatura.

Trataranse os casos dos alumnos/as aos que se lle detecten carencias básicas para tomar as medidas oportunas no departamento. Ademais, poderíanse aplicar actividades de reforzo relacionadas, sobre todo, coa comprensión e a expresión oral e escrita.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8	UD 9	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	11	11	11	12	11	11	11	11	11	100
Proba escrita	60	95	95	70	80	85	80	90	85	82
Táboa de indicadores	40	5	5	30	20	15	20	10	15	18

Criterios de cualificación:

A continuación, presentamos os criterios, porcentaxes e sistema de avaliación que a principio do curso se comunicarán ao alumnado e que lles axudarán a entender como serán avaliados ao longo do ano académico e o que han de facer para superar a materia en caso de ter dificultades nalgunha das avaliacións.

Isto pode aparecer matizado dentro de la programación en el apartado de cada curso, atendendo ás súas particularidades.

Son imprescindibles para superar a materia:

- A actitude positiva e aberta ante a aprendizaxe, manifestada día a día no traballo de clase e no de casa, con desexo de superación e afán de aprender. Insístese nesta primeira premisa porque se considera que é base no proceso de ensinanza e aprendizaxe.
- Traer os materiais necesarios para a clase (caderno, libros, bolígrafos), e os que se soliciten con ocasión dalgún tema (letras de cancións, recortes de prensa, anuncios...), materiais dixitais...
- A participación en clase, respecto, diálogo e espírito de cooperación.
- O caderno de clase según as normas que se establecen ao empezar o curso. Debe estar sempre ao día, correcto, ordeado, con clara caligrafía e con todas as actividades que se realicen. Neste caderno queda reflexado todo o traballo do curso, así como a atención en clase, a toma de notas, a corrección de exercicios, a creatividade.
- Traballar en clase e en casa, seguindo de maneira activa e responsable o proceso de adquisición e aplicación das competencias determinadas polo currículo e a programación.

A avaliación será continua, integradora e progresiva. Partirase dunha avaliación inicial, realizada nos primeiros días de clase co obxectivo de detectar aqueles contidos e competencias necesarios non adquiridos, ou non asentados coa seguridade suficiente. Teranse en conta os informes previos presentados por Orientación

O sistema de avaliación continua concrétase nas seguintes porcentaxes:

- Probas obxectivas: 75%
- Traballo diario: 15%
- Lecturas obrigatorias: 10%

75% probas obxectivas: Realizarase como mínimo unha proba obxectiva ao longo de cada trimestre, cuxa data se sinalará ao principio de cada un dos citados trimestres. Esta data estará sometida a variables en función do curso docente.

Os exames reflectirán e valorarán os contidos e competencias estudados e traballados en clase antes de cada proba. Valorarase especialmente o traballo de reflexión e de relación entre os contidos e no tanto a pura exposición memorística duns contidos que o alumnado non chegara a entender.

Según os contidos que engloben as diferentes probas, as porcentaxes das mesmas poderán variar.

No caso de copiar ou facer uso de calqueira tipo de dispositivo electrónico (teléfono móbil, reloxo intelixente) nunha proba ou exame, o alumno será apercibido publicamente e suspenderá o exercicio cun 0.

Se un alumno falta a unha proba escrita, só se lle repetirá se aporta un XUSTIFICANTE OFICIAL que acredite a imposibilidade de facer o exame na data fixada. O alumno realizará o exame o mesmo día que se presente no centro ou, como moi tarde, ao día seguinte.

10% control de lectura ou traballo do libro obrigatorio. O control de lectura ou o traballo do libro obrigatorio poderá ser realizado mediante probas escritas ou orais, diarias ou ao final dun período de tempo, e sempre se lle dará maior importancia na nota á aportación orixinal que o alumno poida ofrecer a través dun proceso de reflexión e interiorización do texto en cuestión.

15% traballo diario en casa e na aula e caderno: Observación directa, actividades para entregar, exposicións, caderno de clase...

Se un traballo persoal denota signos evidentes de ser copiado, a puntuación será a nota mínima permitida pola lei. Se o traballo foi copiado dun compañeiro serán penalizados tanto o que copiou como o que permitiu ser copiado.

As notas de cada avaliación calcularanse aplicando un redondeo de 0,25

A nota final do curso será o promedio ponderado das tres avaliacións para 3º da ESO:

1ª avaliación pondera 20%

2ª avaliación pondera 30%

3ª avaliación pondera 50%

O alumnado superará a materia en dous supostos:

1.- Ten avaliación positiva nas tres avaliacións.

2.- A media entre as tres avaliacións, aplicando o redondeo de 0,25, é igual ou superior a 5.

Na calificación dos exames, así como de calqueira traballo escrito se terán en conta a corrección formal e a destreza do alumnado no uso escrito da lingua. Así, se poderá descontar da calificación global ata un máximo de 2 puntos por erros relacionados cos seguintes aspectos: carencias graves no que se refire a unha presentación correcta do exame; emprego de rexistros coloquiais ou vulgares; carencias en canto ao ordeamento lóxico da información ou á estruturación dos párrafos; erros graves de puntuación ou de uso dos conectores; erros no uso das normas ortográficas. Así como erros gráficos: non respectar os marxes no texto, facer uso excesivo de tachóns e tipex, non realizar un interlineado axeitado, etc. Deste modo, os erros se computan segundo diferentes niveis de gravidade:

- Descontarase 0,1 puntos por cada til e 0,2 por cada grafía incorrecta en palabras distintas.

- A falta de marxes, limpeza, estruturación, así como outras faltas arriba mencionadas penalizarase con 0,25 puntos.

Criterios de recuperación:

O primeiro sistema será comunicar durante cada trimestre aos alumnos que non cheguen á consecución das competencias necesarias, a situación, e propoñerlles reforzos específicos en función das súas necesidades e demandas individuais.

Se nunha avaliación o alumno/a non chegase ao 5, será avaliado negativamente en dita avaliación.

A nota final do curso calcularase da forma anteriormente indicada. Quen non alcance o 5 na nota final realizará en xuño un exame de recuperación global ou diferente de lingua e de literatura. Tamén deberán demostrar ter lido os libros de lectura, se non o fixeron xa, e entregar o caderno de traballo. Así, a nota final na recuperación

calcularase da seguinte forma:

- Proba escrita: 80%
- Libros de lectura: 10%
- Caderno: 10%

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

O alumnado con esta materia pendente de cursos anteriores poderá aprobar se supera positivamente a primeira e/ou a segunda avaliación do presente curso. De non ser así, as profesoras poderán darlle unha batería de actividades que deberá entregar correctamente realizadas antes do mes de maio e/ou tamén deberá presentarse ao exame final na data fixada por Xefatura de Estudos.

Os alumnos coa materia pendente terán que realizar exercicios que aparecen por exemplo nos cadernos de Ortografía e Gramática da editorial Vicens Vives, en Aprueba tus exámenes de Oxford ou outros que se indiquen e entégalos nos prazos que se establezan.

Poderanse mandar outros exercicios a partir da entrega dos primeiros e o observado na aula e vistas as dificultades do alumno na materia. Por exemplo poderase suxerir que fagan os cadernos de Comprensión lectora e Expresión escrita 1, 2, ou 3 da Editorial Vicens Vives.

Entregados estes exercicios, como xa expuxemos, farase unha proba en maio.

En calquera momento o alumno/a poderá solicitar aclaracións ou explicacións puntuais da materia pendente ás profesoras.

Os alumnos que non alcancen a avaliación positiva na convocatoria ordinaria, deberán presentarse a unha proba obxectiva no mes de xuño (convocatoria extraordinaria). Esta proba obxectiva será un único exame sobre 10 puntos. En todas estas probas obxectivas a nota MÍNIMA de valoración positiva será o 5.

6. Medidas de atención á diversidade

Como en calquera outra área de contido, na área de Lingua Castelá e Literatura o proceso didáctico debe estar orientado a asegurar un nivel mínimo para tódolos alumnos, pero tamén debe concebirse de modo que asegure un horizonte de desenvolvemento máis alá dos mínimos para todos aqueles alumnos que partan dun nivel maior de coñecementos previos, estean máis interesados polos contidos da área ou teñan maior capacidade. Reforzo, ampliación e control do proceso didáctico son, polo tanto, claves na atención á diversidade.

A atención á diversidade contéplase nesta materia en tres niveis: na programación, na metodoloxía e nos materiais.

1.- Atención á diversidade na programación:

Son varios os criterios de programación que responden á necesidade de atender á diversidade do alumnado. Deles os máis destacados son:

- A distribución dos contidos en trimestres: os contidos dos distintos programas organízanse en unidades naturais que corresponden ó trimestre. Esta organización, reforzada polos repasos que se sitúan ó final de cada trimestre permite consolidar conceptos, procedementos e actitudes e ofrece oportunidades para recuperar o non adquirido no seu momento.

- A secuenciación nunha orde crecente de dificultade e de especialización: a ortografía, por exemplo, prográmase desde o máis xeral ¿os principios ortográficos de representación dos sons, de acentuación e de partición de palabras- ó máis especializado e de maior nivel ¿ homónimos e parónimos- e o mesmo cabe dicir doutros programas como estudos do texto ¿da narración á argumentación- ou gramática ¿dos compoñentes da oración á oración composta-. Esta forma de secuenciar permite reforzalo básico e saber en que momento do proceso está o alumno.

- A programación cíclica entre ciclos, de modo que no segundo ciclo retómanse os contidos máis especializados do primeiro ciclo. No caso, por exemplo, da exposición, a argumentación e os medios de comunicación, que constitúen o programa de estudo do 2º curso e se retoman con maior profundidade no 3º e 4º; e o mesmo ocorre coa oración que se inicia no 3º trimestre do 2º curso e desenrólase no 3º e 4º curso.

- A programación de actividades de ampliación e investigación: estas actividades que no primeiro ciclo son simplemente suxerencias para o profesor, favorecen as técnicas de traballo autónomo e permiten que cada alumno escolla as actividades máis acordes cos seus intereses e aplique o ritmo e a forma de traballo máis adecuados ás súas características individuais

- A programación de actividades de reforzo que aparecen tanto no libro de texto como en fichas de reforzo.

2.- Atención á diversidade na metodoloxía:

A atención á diversidade está contemplada tamén na metodoloxía e nas estratexias didácticas concretas que van aplicarse na aula. Algunos exemplos son:

- A importancia da linguaxe persoal de cada alumno como eixo do proceso didáctico: intentarase tomar como punto de partida os usos persoais da linguaxe. De feito, a expresión oral e a composición escrita só poden traballarse con un método individualizado que teña como punto de partida de cada alumno as súas dificultades específicas e a súa zona próxima de desenvolvemento. Isto non quere dicir que o alumno traballe de forma illada; polo contrario, intentarase crear a través de actividades un ambiente de socialización acorde coa función comunicativa da linguaxe e introducir mecanismos de socialización (corrección colectiva, tormenta de ideas, traballos en grupo, postas en común...).

- A organización secuenciada e progresiva das actividades: considerarase que cada actividade é un paso que conduce á adquisición dun determinado procedemento. Así nas actividades adicadas á construción de textos, a descripción se traballa coa seguinte secuenciación: definición do propósito, observación do obxecto da descripción, enumeración dos rasgos característicos, ordenación das características e redacción.

3.- Atención á diversidade nos materiais utilizados:

A atención á diversidade contéplase tamén no conxunto de materiais que se empregan na clase. Así xunto ao libro de texto ofreceranse outros materiais de reforzo e ampliación que poden utilizarse segundo as necesidades e as características concretas dos alumnos. Destacan os seguintes:

- Cadernos de práctica sobre aqueles contidos que sexan máis difíciles, como ocorre coa ortografía.

- Materiais destinados a ampliar e profundizar na análise reflexiva sobre os textos, atendendo sistemáticamente a aspectos como a situación de comunicación, o contido, a organización...

- Cadernos de creación nos que se aplican as estratexias comunicativas aprendidas na aula, á vez que se adopta un estilo propio de expresión.

Con respecto aos alumnos con TDAH teranse en conta as seguintes pautas e estratexias:

Situación do alumnado na aula. Sentalo nun lugar no que poidamos ter vixilancia continua, preto do profesor e lonxe de distraccións. Elixir para el compañeiros que lle poidan axudar a realizar tarefas, tomar anotacións e que non o distraian.

Manter un ambiente estruturado, con rutinas estables, motivador, e predicible. Co obxectivo de que o alumno saiba o que ten que facer en cada momento e se sinta seguro na aula. É bo utilizar material visual para recordar o alumno en que momento do traballo de clase nos encontramos.

Tarefas e deberes. É conveniente reducir e fragmentar as actividades. Utilizar un formato simple e claro. Supervisar os exercicios a medida que os remata e asegurarse de que coñece as tarefas que ten que realizar. aconséllase utilizar reforzos e apoios visuais na instrución oral e variar os exercicios. Non sobrecargar de tarefas para casa o alumno, seleccionar ben aquelas actividades que se consideren máis importantes.

O traballo na aula. Asegurarse de que entendeu o que se lle pide, establecer contacto ocular con frecuencia e dar as instrucións dunha nunha. Advertir individualmente ao alumno dos cambios de actividade. Resaltar a información importante aumentando o ton de voz, utilizando cores ou tamaños da escritura, etc. Incluiranse actividades que poidan resultar máis motivadoras e utilizarase o reforzo inmediato dos progresos do alumno. Negociar co alumno os períodos de atención individual e grupal, segmentando aquelas tarefas máis longas ou difíciles.

As estratexias expositivas. A memoria de traballo do alumno con TDAH adoita presentar algunhas dificultades, xa que a súa capacidade está limitada pola cantidade de información que pode reter simultaneamente e o tempo que pode ser mantida. Para compensar esta carencia convén que o profesorado, cando explique en presenza dun alumno con TDAH, teña en conta o seguinte:

- . utilizar frases curtas, claras con construcións sintácticas sinxelas;
- . focalizar a atención nos conceptos "claves"
- . presentar a idea principal explicitamente ao principio da explicación;
- . utilizar estratexias de categorización e de formación de imaxes mentais dos conceptos;
- . proporcionar ao alumno un sistema de titoría por parte dun compañeiro que lle axude a revisar os puntos fundamentais da explicación.

O docente asegurarse de que o alumno entende o exposto e de que copiou o que o profesor sinalou. Así mesmo recordarase as tarefas pendentes de entregar segundo se vaia aproximando a data. É convinte deixalo por escrito nun lugar da clase visible para o alumno.

Exames e probas escritas. Débense alternar a forma de presentación das cuestións a responder polo alumno, de forma oral, escrita ou valéndose das novas tecnoloxías. Aconséllase dividir os exames ou probas escritas en dúas sesións polo menos, sendo flexibles na súa duración. É mellor realizar dúas probas curtas en días sucesivos que efectuar unha longa nun só día. O texto dos exames presentáraselle escrito e resaltando as partes máis importantes de cada cuestión. As preguntas serán breves e pechadas. Convén ir indicando ao alumno que controle o tempo e vaia repasando o realizado.

Uso da axenda. O profesorado fomentará o uso da axenda xa que pode cumprir tanto o obxectivo de axudar ao alumno a levar ao día as súas tarefas coma o de servir de canle de comunicación coa familia. É necesaria a supervisión tanto do profesor coma dos pais para que o alumno aprenda a usar a axenda. O profesor dedicará un tempo cada día para que o alumno anote as tarefas na axenda. É importante que o alumno e os pais teñan acceso ás datas de exames con suficiente antelación, o contido que se debe preparar, as datas previstas para a entrega de traballos, os libros que deben ler, etc. para planificar os tempos de estudo e a supervisión familiar. Asegurarse de que levan á casa o material necesario para realizar as tarefas. A axenda pódese converter nun espazo idóneo para reforzar e eloxiar o bo comportamento do neno, evitando o seu uso como intercambio de críticas e aspectos negativos da conduta ou o rendemento do neno. Cando haxa que comunicar aos pais aspectos negativos da conduta ou do rendemento é preferible escribir: "necesito falar con vostedes" ou "solicitar cita", en vez de escribir "hoxe tampouco fixo os deberes". Ter en conta que a axenda é do alumno e ten acceso a todo o que se escribe por ambas as dúas partes.

Estratexias para mellorar a conduta. O obxectivo é aumentar os comportamentos apropiados e diminuír os comportamentos inadecuados. Cada vez que se produce unha consecuencia positiva a unha conduta auméntase a probabilidade de que se incremente a devandita conduta. Son criterios xerais de manexo da conduta: utilizar o reforzo positivo de comportamentos axeitados ou as súas aproximacións; evitar as recriminacións verbais; ignorar os comportamentos de levantarse, removeirse no asento; utilizar táboas de puntos para conseguir premios ou incentivos; permitir ao neno momentos de desaforo erguéndose, facendo algún recado; establecer consignas non verbais co alumno para advertirlle do incumprimento dalgunha norma, etc.

Estratexias para mellorar a reflexividade. Existen algunhas técnicas moi útiles no adestramento cognitivo e o control atencional específicas para os nenos con TDAH. Estas técnicas levan consigo axudar o neno a adquirir estratexias de tipo analítico durante o proceso de aprendizaxe: adestrar o mantemento da atención, fragmentar en pequenos pasos e apoiarse en explicacións verbais detalladas, seleccionar a información relevante, axudar a decidir cando se chegou á solución dun problema. Outras estratexias inciden en ensinar ao neno a falar con el mesmo, a explicarse paso a paso o que ten que facer (adestramento auto instruccional); proporcionarlle estratexias de memorización; ensinar diferentes formas de solucionar un problema para que aprenda a xeneralizar; proporcionarlle axudas para o repaso e a autoavaliación.

Outra estratexia será supervisar a orde na súa mesa e os materiais, diciéndolle como debe facelo ata que se converta nun hábito.

Mellora da motivación e autoestima. Fomentar unha relación positiva entre o alumno e o profesor, baseada no coñecemento e a comprensión do problema. Procurar que o alumno con TDAH teña experiencias de éxito en relación á aprendizaxe escolar, reforzando calquera pequeno logro ou avance. Axudarlle a aceptar as dificultades e os erros de forma obxectiva sen que se sinta menosprezado, ofrecerlle confianza e proxectar expectativas positivas, facer correccións respecto á súa tarefa achegando propostas de mellora. As emocións inflúen de forma determinante na motivación, os nenos con TDAH teñen, polo xeral, baixa tolerancia á frustración e dificultades para atrasar as gratificacións, por esta razón beneficiarase da axuda para coñecer e manexar as súas emocións negativas e positivas e identificar os seus desexos, sentimentos e pensamentos tanto de si mesmo coma dos demais. Ensinar todo o grupo a ser empático e a comprender as emocións dos demais.

Dificultades de aprendizaxe. Xa se sinalou que o TDAH pode ir acompañado dalgunhas dificultades de aprendizaxe. Nestes casos as devanditas dificultades deben ser abordadas de forma específica. Unha das dificultades que se presenta na maioría dos alumnos con TDAH é a escritura. Adoitan ter unha caligrafía pouco aceptable, polo que outro obxectivo a conseguir será que adquira unha escritura lexible, sen chegar a ser obsesivos coa caligrafía.

Con respecto aos alumnos co síndrome de Asperger:

PRINCIPIAS DIFICULTADES DE APRENDIZAXE E ESTRATEXIAS DE INTERVENCIÓN.

Non todos os nenos con SA parécense entre si. De igual maneira que cada neno con SA ten a súa propia personalidade única, os síntomas "típicos" do SA maniféstanse de modo diferente en cada unha das persoas. En

consecuencia, non existe unha receita única que se poida aplicar en clase para todos os nenos con SA ao igual que ningún método educativo responde ás necesidades de todos e cada un dos nenos que non están afectados polo SA.

DEBE TERSE MOI CLARO POR PARTE DO PROFESORADO QUE UN NENO OU NENA QUE ESTÁ DIAGNOSTICADO DE SÍNDROME DE ASPERGER, NON PRESENTA ESTAS CONDUCTAS POR ESTAR MALCRIADO NIN POR DESIDIA SENÓN POLO SEU TRASTORNO NEUROLÓXICO.

A continuación, descríbense dez características que definen o síndrome de Asperger, seguidas de orientacións e estratexias para tratar estes síntomas na clase.

1. Insistencia nas rutinas

Os nenos con SA encóntranse doadamente superados fronte a mínimos cambios, son altamente sensibles aos factores ambientais estresantes e ás veces actúan de forma ritual. Están ansiosos e tenden a preocuparse de modo obsesivo cando non saben que esperar, o estrés o cansazo e unha sobrecarga sensorial desequilíbranos doadamente.

Orientacións de Programación

- . Proporcionarlles un ambiente predecible e seguro.
- . Minimizar as transicións.
- . Ofrecer unha rutina diaria constante: o neno con SA debe entender a rutina diaria e saber o que lle espera, para poder concentrarse nunha determinada tarefa.
- . Evitar as sorpresas: preparar ó neno minuciosamente e con anticipación fronte a actividades especiais, cambios no horario ou calquera outro cambio na rutina, por mínimo que sexa.

2. Discapacidade para a interacción social

Os nenos con SA:

- mostran pouca capacidade para comprender regras sociais complexas
- non posúen intuición ou instinto social
- son cándidos
- son extremadamente egocéntricos
- pode non gustarlles o contacto físico
- usan un ton de voz monótono ou pomposo e pouco natural
- utilizan a mirada e a linguaxe corporal de modo inapropiado
- son pouco sensibles e teñen pouco tacto
- non interpretan ben as claves sociais
- non poden entender a "distancia social"
- posúen pouca habilidade para iniciar e soste conversacións
- teñen unha linguaxe ben desenvolvida pero a súa comunicación é pobre
- aproveítanse con facilidade deles (xa que non perciben que os demais, ás veces, lles minten ou lles fan trampa)
- e normalmente desexan formar parte do mundo social.

Orientacións de programación

- . Protexer ó neno fronte a intimidacións e burlas. Cando o profesor divida o grupo en equipos é recomendable seleccionar ós integrantes, en lugar de deixar que os nenos elixan ós membros, xa que isto aumenta as posibilidades de que o neno quede fóra ou reciba mofas. Nos grupos de maior idade é cando a ineptitude social é severa, intentar educar os seus compañeiros sobre o neno con SA describindo os seus problemas sociais como unha auténtica minusvalía. Loar ós compañeiros cando traten o neno con SA con respecto e amabilidade.
- . Facer énfase nas habilidades académicas sobresaíntes do neno con SA, mediante situacións de aprendizaxe colectiva nas cales as súas habilidades de lectura, vocabulario, memoria, etc, sexan consideradas como algo valioso polos seus compañeiros e fomenten a súa aceptación.
- . A maioría dos nenos con SA queren ter amigos, pero simplemente non saben como facelo. Debería ensinárselles a

reaccionar fronte ás claves sociais, e pódese proporcionar un repertorio de respostas para usar nas distintas situacións sociais. . Ensinar ao neno que dicir e como dicilo.

. Cando mostraron pouco tacto, insultaron ou foron pouco sensibles sen ningunha intención pola súa banda, debe explicárselles porqué a súa resposta foi incorrecta e cal sería a resposta correcta.

. Os estudantes maiores con SA poden resultar beneficiados mediante o uso do "sistema do amigo". O profesor pode educar un compañeiro sensible e sen minusvalía en relación coa situación do neno con SA e sentalos xuntos. Este compañeiro pode coidar ó neno con SA no autobús, durante os recreos, nos corredores, etc., e intentar incluílo nas actividades escolares.

. Os nenos con SA tenden a illarse, polo tanto o profesor debe fomentar a súa participación cos demais promovendo unha socialización activa e limitar o tempo en que estea illado e dedicado aos seus intereses persoais.

3.Gama restrinxida de intereses

Os nenos con SA teñen preocupacións excéntricas ou fixacións estrañas e intensas. Tenden a "dar conferencias" constantemente sobre as súas áreas de interés fan preguntas repetitivas sobre os seus intereses; teñen dificultades en expresar ideas; seguen as súas propias inclinacións sen considerar as demandas externas; e ás veces, néganse a aprender nada que non pertenza ao seu limitado campo de intereses.

Orientacións de Programación

. Non permitir que o neno con SA insista en discutir ou facer preguntas sobre intereses illados.

. Limitar o seu comportamento delimitando un anaco especial cada día para que o neno poida falar do que lle interesa. Algúns nenos con SA poden negarse a realizar tarefas fóra das súas áreas de interese. Hai que transmitirles o que se espera firmemente deles para que completen o seu traballo. O neno con SA ten que ter moi claro que non é él o que manda e que debe acatar unha serie de regras específicas. Non obstante, hai que facer a concesión de proporcionarlle oportunidades para que desenvolva os seus propios intereses.

4.Escasa concentración

A miúdo, os nenos con SA non se concentran na súa tarefa, distráense con estímulos internos e son moi desorganizados.Tenden a retraerse en mundos interiores e teñen dificultades de aprendizaxe nunha situación de grupo.

Orientacións de Programación

. Para que o neno con SA sexa produtivo en clase, debe proporcionárselle unha exhaustiva regulamentación da estrutura externa. As tarefas deben ser divididas en unidades pequenas, e debe ofrecérselle unha axuda e unha reorientación constante por parte do profesor.

. Os nenos con SA adoitan ser ás veces testáns, necesitan expectativas firmes e un programa estruturado que lles mostre que o cumprimento das regras conduce a un reforzo positivo (este tipo de programa motiva ó neno con SA a ser produtivo e aumenta a súa autoestima baixando o seu nivel de estrés ó sentirse competente).

. Pode que sexa necesario diminuír a carga de deberes a realizar na casa ou engadirlles un tempo extra. Sentar ao neno con SA na primeira fila da clase e facerlle preguntas a miúdo pode axudarlle a manter a atención na lección que se estea impartindo.

. Buscar un signo non verbal (por exemplo, unha palmadiña cariñosa no ombro) para os momentos en que non estea a atender.

. Se empregamos o "sistema do amigo", sentar ó amigo do neno preto del para que este lle poida recordar ao neno con SA que siga coa tarefa ou escoite a lección.

5.Dificultades académicas

Os nenos con SA posúen un nivel de intelixencia medio ou superior á media, pero fáltales pensamento de alto nivel e habilidades de comprensión. O seu estilo de falar pedante e o seu impresionante vocabulario dá a falsa impresión de que entenden o que están a dicir, cando en realidade poden estar simplemente repetindo de memoria o que oíron ou leron. É frecuente que o neno con SA posúa unha excelente memoria mecánica, é dicir, o neno pode responder como un vídeo que reproduce unha secuencia establecida. As súas habilidades para resolver problemas son escasas.

Orientacións de Programación

- . Non dar por suposto que o neno con SA entendeu algo, simplemente porque é capaz de repetir como un loro o que oíu.
- . Ofrecer explicacións adicionais e tratar de simplificar os conceptos máis abstractos das leccións.
- . Emprego de apoios visuais en calquera proceso de ensino. As persoas con SA procesan, comprenden e asimilan mellor a información que se lles presenta de xeito visual. Por iso é importante empregar apoios visuais en calquera situación de ensino, aprendizaxe académica ou de habilidades da vida diaria, como listas, pictogramas, horarios, etc , que lles faciliten a comprensión.
- . Sacar partido da memoria excepcional destas persoas. Lembrar información sobre feitos é, con frecuencia, o seu punto forte.

6. Dificultades de organización e planificación

A diminuída capacidade para a organización e planificación resulta frecuente en comportamentos moi diversos, tales como a perda do material de traballo, dificultade de terminar as tarefas dentro dun período determinado de tempo, esquecer os deberes...

ORIENTACIÓNS DE PROGRAMACIÓN

- . Favorecer o uso da axenda para organizar e planificar as tarefas, pero esta deberá ter unha estrutura visual na que se distinguan os seguintes apartados:
 - a) Materia
 - b) Que hai que facer?
 - c) Cando hai que entregalo?
 - d) Está feito.

. Uso da axenda: O profesorado fomentará o uso da axenda xa que pode cumprir tanto o obxectivo de axudar ao alumno a levar ao día as súas tarefas coma o de servir de canle de comunicación coa familia. É necesaria a supervisión tanto do profesor coma dos pais para que o alumno aprenda a usar a axenda. O profesor dedicará un tempo cada día para que o alumno anote as tarefas na axenda.

É importante que o alumno e os pais teñan acceso ás datas de exames con suficiente antelación, o contido que se debe preparar, as datas previstas para a entrega de traballos, os libros que deben ler, etc. para planificar os tempos de estudo e a supervisión familiar. Asegurarse de que levan a casa o material necesario para realizar as tarefas. A axenda pódese converter nun espazo idóneo para reforzar e eloxiar o bo comportamento do neno, evitando o seu uso como intercambio de críticas e aspectos negativos da conduta ou o rendemento do neno. Cando haxa que comunicar aos pais aspectos negativos da conduta ou do rendemento é preferible escribir: "necesito falar con vostedes" ou "solicitar cita", en vez de escribir "hoxe tampouco fixo os deberes". Ter en conta que a axenda é do alumno e ten acceso a todo o que se escribe por ambas as dúas partes.

7. Dificultades para entender conceptos abstractos

Adoitan ser moi literais e a súa capacidade de abstracción é pobre.

Orientacións de programación

- . Ser tan concreto como sexa posible na presentación de novos conceptos e do material abstracto.
- . Empregar aprendizaxe baseada na práctica no posible con exemplos.
- . Empregar organizadores gráficos tales como resumos, esquemas, mapas, apoio visual.
- . Separar as tarefas en pasos máis pequenos ou presentarllelas doutro xeito.
- . Poner exemplos do que requerimos.
- . Empregar estratexias (subliñados etc) para axudar ao estudante a tomar notas e a organizar e categorizar a información.
- . Evitar a sobrecarga verbal e longas explicacións.

8. Baixa tolerancia á frustración

As persoas con SA, durante a etapa escolar, adoitan mostrar baixos niveis de tolerancia á frustración e isto, unido ás actitudes perfeccionistas, pode levar enfados e condutas disruptivas cando non conseguen o resultado adecuado nunha tarefa.

Orientacións de programación

- . Para evitar estas situacións e favorecer a motivación cara á aprendizaxe é fundamental ofrecer todas as axudas necesarias para garantir o éxito na tarefa e ir esvaecendo pouco a pouco as axudas ofrecidas.
- . Para aumentar a súa motivación debemos animalo nos seus éxitos e se é preciso utilizar recompensas relacionadas cos seus intereses específicos. Os nenos con SA poden pasar, de motivación nula en temas novos ou que esixen interpretación de sentimentos e emocións ou que simplemente non lle interesan, a ter unha motivación obsesiva polos seus temas preferidos.

9.Vulnerabilidade emocional

Os nenos con Síndrome de Asperger son o suficientemente intelixentes como para competir nun sistema educativo normal, pero a miúdo non posúen os recursos emocionais suficientes como para responder ás demandas da clase. Debido á súa falta de flexibilidade, estes nenos estrésanse con facilidade. A súa autoestima é baixa, e a miúdo son moi autocríticos e non son capaces de permitirse erros. As persoas con SA, especialmente os adolescentes, poden ser propensos á depresión.As reaccións de rabia e os estalidos de cólera adoitan ser respostas frecuentes ao seu estrés/frustración.

Os nenos con SA non adoitan estar relaxados e atópanse doadamente superados cando as cousas non son como deberían de ser, segundo o seu punto de vista rixido. Interaccionar con outra xente e responder ás demandas ordinarias da vida cotiá pode ser para eles un esforzo continuo e hercúleo.

Orientacións de Programación

- . Previr os estalidos ofrecéndolles un alto nivel de coherencia. Preparar estes nenos fronte aos cambios que se produzan na rutina diaria, para minorar o estrés (ver a sección de "Resistencia ao cambio"). Os nenos con SA a miúdo teñen medo, enfádanse ou entristécense fronte a cambios forzados ou inesperados.
- . Axudar aos nenos a manexarse cando se sintan superados polo estrés para previr estalidos. Axudar ao neno escribíndolle unha lista de pasos moi concretos que ten que dar cando se perturba (por exemplo, 1- Respirar profundamente tres veces; 2- Contar tres veces os dedos da súa man dereita; 3- Dicir que queren ver o profesor de educación especial, etc). Anotar estes pasos nunha tarxeta, para que o neno a introduza no seu peto e a teña sempre a man.
- . Permitir que o neno pasee, xa que o permanecer sentado por períodos de tempo longos pode resultarlles moi difícil (unha camiñada de 2 minutos pode axudar moito).

10.Sensibilidades sensoriais

A maioría das sensibilidades comúns implican o son e o tacto, pero poden tamén incluír gusto, intensidade de luz, cores e aromas.

Os tipos de ruídos que se poidan percibir como extremadamente intenso son:

- . Ruídos repentinos, inesperados tales como un teléfono que soa, alarma de incendio.
- . Ruído continuo agudo.
- . Sons de confusión, complexos ou múltiples por ex. en centros comerciais, o recreo

Orientacións de programación

- . Asegurarse de que os niveis normais de estimulación visual ou auditiva non sexan percibidos polo estudante como escasos ou excesivos.
- . Manter o nivel de estimulación conforme á capacidade de procesamento do estudante.
- . Procurar evitar certos ruídos.
- . Deixar ao alumno escoitar música de fondo que poida camuflar os ruídos, ou axudarlle a atopar un recanto reservado o que poida recorrer para estar só.
- . Minimizar o ruído de fondo.
- . Usar tapóns para os oídos en casos extremos.
- . Ensinar e modelar estratexias de relaxación para reducir a ansiedade.

SUXERENCIAS E ORIENTACIÓNS PARA CUESTIÓNS CONCRETAS

CONSELLOS PARA OS COMPAÑEIROS DE CLASE DO NENO CON SA

- . Necesitan que se lles recoñeza con frecuencia o que fan ben mais que non se lles reproche o que fan mal. Hai que ser positivos con eles. Deben falarlles con sinceridade pero dicíndolles o que deben facer máis que o que non deben e menos en ton de enfado.
- . Cando nun traballo de equipo queredes que realice algo, debes indicarllo a él e asegurarlle que comprende o que ten que realizar. Evítade poñervos nun plano de superioridade con el.
- . Non se lles debe esixir máis do que eles poden facer. Respecta o seu espazo e non o sufoques.
- . Cando queremos que xogue connosco ou que realicen algunha actividade, hai que explicarlles moi ben o xogo ou a actividade e mesmo todo o que poida vir despois. Cústalle traballo aceptar os imprevistos e as sorpresas, por iso débesele explicar todo minuciosamente e as súas consecuencias futuras aínda que vos pareza ridículo. Necesitan saber e asegurar o futuro. Se proxectades facer algún cambio nos vosos xogos ou traballos avisádeo antes.
- . Aínda que pensades que hai normas que se coñecen por lóxica, non as deades coñecidas por el, explicádellelas con detalle aínda que vos pareza ridículo. Ex. "Non" podes meter "goles na túa portería"
- . Cando esteamos en grupo e queremos que el comprenda ou faga algo, non debemos falar a todo o grupo á vez. Hai que dirixirse especialmente a él.
- . Comprende moi ben a linguaxe gráfica, debuxos...etc. Por iso é mellor explicarlles as cousas con debuxos ou gráficos. Se queremos que realice un traballo de equipo connosco explicámosllo con esquemas ou debuxo ademais de verbalmente.
- . Hai que evitar confundilos con varias frases contraditorias ou distintas. Debe saber moi claro o que se espera dél.
- . É importante explicarlle os vosos sentimentos ou emocións cando lle falades porque non os percibe. Aos nenos Asperger cústalles moito traballo recoñecer os sentimentos doutros e expresar os propios.
- . Entenden as frases como se lles di. Ex: Se lle din en broma que ten cara de ave, son capaces de crelo, non entenden as intencións dos demais se non se lles explica. Por iso cando aconteza algo por accidente ou por broma con algún compañeiro deberíasele explicar.

ORIENTACIÓNS DE AVALIACIÓN

A. Debemos ensinar o neno con SA a realizar exitosamente as probas, isto é, motivalo para logros maiores e ser cada vez máis autónomo.

B. Dado o baixo nivel de concentración que pode ter o alumno naquelo que non o motiva, máis vale non facer as probas ou exames moi longos, senón dosificados; o obxectivo é o mesmo pero máis dixerible.

C. Non debe darse nunca por suposto que o alumno entende o que está a ler ou o que se pide que faga; é obriga do profesor asegurarse de que o neno ou nena o entendeu antes de facer a proba. Non se trata dun concurso nin dunhas oposicións, senón de comprobar os coñecementos, habilidades ou estratexias que o neno ou nena efectivamente logrou aprender coa nosa axuda.

D. O alumno con SA responde mellor ao que xa coñece, mentres que teme o imprevisto, polas razóns neurolóxicas aludidas (rixidez ou inflexibilidade mental). Non ten sentido intentar sorprendelo con probas sen aviso, que disparan o seu nivel de ansiedade, ou o bloquean directamente, nin con modelos de exame que non se traballaron previamente.

E. En cada materia ou área curricular, o profesorado terá en conta que obxectivos está a avaliar en cada momento, partindo sempre dos contidos mínimos e subindo ata amplialos.

Os alumnos con SA responden mellor a probas:

- . Tipo test (Verdadeiro / Falso, elixir unha opción entre A, B, C...).
- . Aquelas en que hai un apoio visual.
- . Aquelas en que hai que subliñar ou rodear unha opción ou palabra(s).
- . Unir con frechas pregunta - resposta...

Dada a súa dificultade para entender instrucións complexas que se suceden no tempo, hai que darlles as instrucións moi claras, con frases curtas, familiares, e ir paso a paso, descompoñendo "o problema" ou a cuestión a resolver.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8
ET.1 - Prevención e resolución pacífica de conflitos	X				X		X	
ET.2 - Educación para a sustentabilidade e o consumo responsable							X	
ET.3 - Educación cívica e en valores					X		X	
ET.4 - Formación estética			X			X		X
ET.5 - Igualdade entre mulleres e homes					X		X	
ET.6 - Respecto mutuo e cooperación entre iguais					X		X	
ET.7 - Liberdade de expresión	X				X			

	UD 9
ET.1 - Prevención e resolución pacífica de conflitos	
ET.2 - Educación para a sustentabilidade e o consumo responsable	
ET.3 - Educación cívica e en valores	
ET.4 - Formación estética	
ET.5 - Igualdade entre mulleres e homes	
ET.6 - Respecto mutuo e cooperación entre iguais	
ET.7 - Liberdade de expresión	

Observacións:

No artigo 18 do Anteproxecto do Decreto polo que se establece a ordenación e o currículo da educación secundaria obrigatoria na Comunidade Autónoma de Galicia establécese que, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias da etapa, a comprensión de lectura, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital, o emprendemento social e empresarial, o fomento do espírito crítico e científico, a educación emocional e en valores, a igualdade de xénero e a creatividade traballaranse en todas as materias.

A acción educativa debe fomentar de maneira transversal valores como a igualdade entre homes e mulleres, a non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, a resolución pacífica de conflitos, a educación para a saúde, a formación estética, a educación para a sustentabilidade e o consumo responsable, o respecto mutuo e a cooperación entre iguais. Así mesmo, promoveremos a defensa da liberdade, a igualdade, os dereitos humanos e a paz, e o rexeitamento de calquera tipo de violencia, racismo ou xenofobia.

Evitaremos os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero.

A materia debe contribuír tamén a incorporar elementos relacionados co desenvolvemento sostible e a protección do medio ambiente e coas situacións de risco derivadas do uso das TIC.

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Saídas ao teatro	O longo do curso o alumnado participará como público en representacións		X	
Celebración de efemérides como o Día do Libro e o Día das Letras Galegas	Coa celebración destas datas, o alumnado pode realizar traballos de búsqueda de información de determinados autores e autoras. O profesorado deberá traballar en equipo con compañeiros e compañeiras doutros departamentos, polo tanto é unha actividade ideal para as tarefas cooperativas de xeito interdisciplinar.	X	X	X
Organización dun club de lectura	Esta é unha actividade idónea para fomentar o gusto pola lectura de textos que non forman parte do currículo escolar. Tamén é unha actividade a través da que podemos fomentar a expresión oral e o debate en clase. Ademais, permite introducir temas transversais como o respecto pola quenda de palabra, a convivencia, o traballo en grupo e a formación estética.	X	X	X
Visita de autores e autoras	Esta actividade posibilita que o alumnado coñeza de primeira man os recursos que os autores e autoras utilizan ao elaborar unha obra literaria. Permite que os/as estudantes participen en debates e coñezan as motivacións que levan aos escritores e escritoras a crear obras de arte.		X	
Gravación de podcast con textos literarios	Alumnado do centro de distintas nacionalidades poden gravar textos literarios (narrativos ou mellor poéticos) cada quen na súa lingua. O carácter inclusivo desta actividade e a motivación que pode espertar no alumnado fai que sexa unha actividade ideal para traballar o aprecio polas diferenzas, a educación cívica e a cooperación entre iguais.			X

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Elaboración de booktráilers con recomendacións lectoras e exposicións dos mesmos.	Esta actividade, conectada con traballo do club de lectura, é idónea para abordar o fomento da lectura e a exposición de contidos realizada entre iguais. Ademais, as recomendacións realizadas polo propio alumnado espertarán máis interese entre os/as estudantes.		X	
Lecturas en novos formatos dixitais. Achegamento a narrativas trasmedia	Esta proposta desenvolve competencias lectoras diferentes ás do libro impreso. A lectura dos novos xéneros dixitais como o blogue, as wikis e as redes sociais prodúcese de maneira fragmentada, cun protagonismo extraordinario do lector ou lectora, que non só interpreta o texto senón que é o creador do itinerario de lectura, apoiándose no hipertexto fronte á linealidade da lectura tradicional.	X	X	X
Creación de historias utilizando ferramentas dixitais	Este é un recurso didáctico moi interesante. Pode orientarse a que o alumnado cree un cómic. Esta actividade serve para transformar o proceso de aprendizaxe. Ademais, facilita que se adquiran competencias como a comprensión lectora, a capacidade analítica, o traballo en equipo ou o desenvolvemento da autonomía persoal. Tamén é moi útil para traballar valores como a empatía e a autoestima.	X	X	X

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico
A planificación e distribución do tempo asignado a cada tarefa é axeitada.
Realízanse as actividades complementarias programadas.

Metodoloxía empregada
Ao comezo de cada unidade, infórmase ao alumnado sobre os obxectivos propostos, as competencias que se van a desenvolver, as actividades que se realizarán e os instrumentos e criterios de avaliación.
Ao inicio de cada unidade didáctica, realízase unha introdución sobre o tema e actividades de recoñecemento e activación dos coñecementos previos do alumnado ao respecto.
Ao comezo do desenvolvemento de cada unidade, proporciónase ao alumnado un cadro sinóptico ou mapa conceptual do tema para orientalo sobre a evolución do seu proceso de ensino-aprendizaxe.
Os contidos e actividades de cada unidade didáctica parten dos coñecementos previos do alumnado, vinculándose cos seus intereses e necesidades, e favorecen a construción progresivamente autónoma de novas aprendizaxes.
As actividades propostas son variadas en canto á súa tipoloxía e sistema de traballo (individual, por parellas, en pequeno grupo, en gran grupo), favorecendo a adquisición das competencias clave.
Aplicáronse estratexias de aprendizaxe como a lectura comprensiva, a procura de información significativa, a planificación do traballo, o desenvolvemento de técnicas de síntese, análise e redacción...
Aplicouse a metodoloxía didáctica establecida na programación.
Explicáronse e corrixióronse na aula as actividades levadas a cabo nas distintas unidades didácticas.
Empregáronse os materiais e recursos didácticos programados.
Puxéronse en práctica medidas para estimular o hábito lector.
Aplicáronse os procedementos e criterios de avaliación establecidos na programación didáctica.
Utilizáronse diferentes instrumentos de avaliación (probos, traballos individuais e en grupo, exposicións orais, redaccións, proxectos de investigación...)
Desenvolvéronse procedementos e actividades de recuperación para o alumnado con algunha avaliación suspensa ou coa materia pendente de cursos anteriores.
Organización xeral da aula e o aproveitamento dos recursos
Empregáronse recursos e materiais didácticos variados (impresos, dixitais, audiovisuais, aplicacións informáticas de carácter educativo...)
Medidas de atención á diversidade
Desenvolvéronse as medidas de atención á diversidade necesarias aos alumnos que así o requiren.
Leváronse a cabo medidas de reforzo educativo dirixidas ao alumnado con dificultades de aprendizaxe, propoñendo novas actividades que faciliten a adquisición dos obxectivos non acadados.
Deséñanse e aplícanse actividades de ampliación e afondamento para o alumnado que acade de maneira significativa os obxectivos propostos.

Descrición:

A avaliación da práctica docente favorece os procedementos de análise, reflexión e debate arredor da realidade educativa do centro sobre os seguintes aspectos:

- A xestión adecuada do tempo para a planificación do proceso de ensino-aprendizaxe na aula.
- A concreción do currículo, a súa adaptación ao contexto e a organización efectiva dos contidos, actividades e obxectivos propostos.
- A avaliación dos resultados obtidos polo alumnado e a adopción das medidas de mellora adaptadas ás súas necesidades de aprendizaxe.
- A inclusión e atención á diversidade como resposta educativa á totalidade do alumnado para promover a consecución do éxito escolar.
- A construción dun clima de empatía, confianza e convivencia harmónica na aula.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

A programación didáctica da materia de Lingua Castelá e Literatura estará á disposición da comunidade educativa do centro e, ademais, a comezos de curso, proporcionarase ao alumnado un extracto da mesma cos seus puntos esenciais: obxectivos, criterios, instrumentos e procedementos de avaliación, materiais didácticos e sistema de recuperación.

A programación didáctica será obxecto de seguimento e avaliación a través da aplicación PROENS e poderá sufrir as modificacións precisas para adaptarse ás necesidades educativas do alumnado, en beneficio da correcta evolución do proceso de ensino-aprendizaxe e da consecución dos obxectivos establecidos. Ditas modificacións, debidamente xustificadas, figurarán tamén nas actas das reunións de departamento e na memoria final da materia.

A avaliación da programación realizarase a través dos seguintes indicadores de logro:

- A programación didáctica elaborouse de maneira coordinada coa colaboración de todos os integrantes do departamento.
- A programación didáctica específica e completa as decisións adoptadas na concreción curricular fixada no Proxecto Educativo de Centro.
- Os criterios de avaliación establecidos valoran con efectividade a consecución dos obxectivos propostos.
- Os procedementos e instrumentos de avaliación axústanse aos criterios de avaliación indicados.
- As actividades desenvoltas adáptanse á metodoloxía didáctica programada.
- A programación didáctica contempla e manexa con eficacia os recursos e materiais necesarios para favorecer a adquisición dos contidos e obxectivos.
- A programación didáctica organiza axeitadamente os espazos e tempos destinados á realización das actividades previstas.
- A programación didáctica inclúe actividades de reforzo, ampliación e recuperación adecuados ao perfil, características e necesidades do alumnado.
- A programación didáctica é revisada ao longo do curso e inclúense nela as modificacións pactadas e realizadas.
- A programación didáctica adáptase ao contexto escolar do centro educativo.

Así mesmo, realizarase o seguimento de cada unidade didáctica a través da aplicación PROENS, estipulando e modificando, de ser o caso, a data de inicio e final da explicación de cada unha delas, o número de sesións dedicadas ao seu desenvolvemento, especificando as previstas ao comezo e as realizadas finalmente, así como o grao de cumprimento dos obxectivos indicados.

As propostas de mellora da programación didáctica derivarán da análise da efectividade da mesma e dos resultados académicos obtidos nas distintas avaliacións e examinados nas reunións de departamento celebradas ao longo do curso, cuxo contido quedará reflectido nas actas correspondentes. Ademais, na memoria final, contemplaranse as propostas de mellora, vinculadas especialmente á adaptación da metodoloxía, materiais e recursos empregados para favorecer a consecución dos obxectivos establecidos.

9. Outros apartados